БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

УЛУГ ОКТЯБРЬНЫҢ 50 ЧЫЛЫ

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

1925 чылда үнделеттинген.

1967 ч. МАЙ 12 ПЯТНИЦА № 110 (6747).

Өртээ 2 көп.

ӨӨРЕДИЛГЕ ЧЫЛЫН ОРГАНИЗАСТЫГ ДООЗАР

Бистиң Коммунистиг партиявыс бодунуң бүгү ажыл-херээнге кезээ мөңгеде тиилеттирбес улуг өөредиг — марксизм-ленинизмни удуртулга болдуруп турар. Ынчангаш ооң күжүнүң үнер дөзү ында. Коммунистерниң теоретиктиг каңналыышкынынче бистиң партиявыс сагыш салбышаан, пропаганда ажылының хевирин болгаш аргазын доктаамал чаартып, ол бүгү ажыл амгы үениң негелдезинге дүүшкен турарын чедип ап турар. Партия өөредилгезиниң системазын ындыг сорулгага дүүштүр өскерткен болгай. Чаартылганы кылган соонда коммунистер болгаш партия кежигүнү эвес активчилер марксизм-ленинизмниң бүгү чугула кезектерин каш чыл иштинде хандыр өөренип алыр аргалыг болган.

Партия организациялары СЭКП-ниң XXIII съездизиниң шиитпирлерин база СЭКП ТК-ның «Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чыл оюнга белеткел дугайында» доктаалын удуртулга болдурбушаан, организастыг, масса-политиктиг ажылды чон ортузунда калбарты берген. Улуг ойга тураскааткан партийжи документилериниң болгаш материалдарының ужур-утказын совет кижи бүрүзүнге чедирери, совет кижилерге, ылаңгыя аныяктарга бистиң чонувустың 50 чыл иштинде эртип келген алдарлыг оруунуң база Октябрь революциязының дугайын билдингир кылдыр тайылбырлаары — партийжи пропагандистерниң хүндүлүг хүлээлгези.

Партийжи съездиниң шиитпирлерин күүсетпишаан, Тываның партия организациялары коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвес активчилерниң марксисчи-ленинчи өөредилгезинге удуртулганы элээн күштелдирген.

Бистиң республиканың колхозтарында, совхозтарында, үлетпүр будуруулге, тудуг, транспорт, садыг болгаш албан организация черлеринде 263 политиктиг эге школаларда база марксизм-ленинизмниң үндезиннериниң 129 школаларында амгы үеде 7 муң ажыг дыңнакчылар, ооң ишинде 3458 коммунистер өөренип турар. Оон аңгыда марксисчи-ленинчи теорияны боду тускайлаң шиңгээдип алырының болгаш заочно өөредилгениң янзы-бүрү хевирлеринде 2150 ажыг коммунистер хаара туттунган.

Тес-Хем, Чөөн-Хемчик, Бии-Хем, Тожу районнарда партия эге организацияларының хөй нуруузу бо өөредилге чылында пропагандистерге болгаш дыңнакчыларга методиктиг база практиктиг дузаны чедирип, семинарларны, теоретиктиг консультацияларны зрттирип келген. Марксисчи-ленинчи өөредигни нептерелип пропагандалаар эң харыысалгалыг болгаш хүндүлүг хүлээлгени хөй чылдарның дургузунда ак сеткилдиг күүседип, дээре методиканы шилип ап турар мергежилдиг пропагандистер бистиң республикада эвээш эвес. Маңаа чижек кылдыр Кызыл хоорайда Е. Калюжныйны, С. Шойгуну, «Чыраа-Бажы» совхозта К. Ооржакты, Тес-Хем районнуң Ү. Шынаада С. Борбак-оолду айтып болур.

Марксисчи-ленинчи теорияны коммунистиг тургузуушкунуң практиказы-биле сырый холбаалыг кылдыр коммунистерниң өөренирин организастаар дугайында СЭКП-ниң Уставы бүгү партия организацияларынга хүлээдип турар. Ындыг турбуже, чамдык партия эге организациялары коммунистерниң марксисчи-ленинчи өөредилгезинге удуртулганы болгаш контрольду сөөлгү үеде кошкаткан. Чижээ, Эрзинниң «Чаа орук» колхозта политиктиг эге школаның дыңнакчылары кандыг эртемнерни өөренип келгенин, чеже кичээл эрткенин партия организациязының секретары эш Дүгер безин билбес болган.

Партия чырыдыышкынының системазында амгы өөредилге чылы июнь 1-де доостур. Бо өөредилге чылының мурнукузундан бир онзагай ылгалдыы үүдел дизе, өөредилге программазын элээн хөй эге школаларның бүрүн доозарында. Ийи муң чыгам дыңнакчылар политиктиг эге билигни чедип алганының дугайында херечилелдерни бо чылын алырлар.

Политиктиг школаларга түңнел кичээлдерни организастыг бедик деңнелге эрттирери—амгы үеде чер-черниң партия организацияларының соңгаарладып болбас эң чугула сорулгаларының бирээзи. Түңнел кичээлдерни, теоретиктиг семинарларны, конференцияларны эрттириниң графигин СЭКП-ниң Чөөн-Хемчик болгаш Каа-Хем райкомнары партия эге организациялары-биле дугуржуп тургаш, баш буруңгаар чогаадып кылганын детквейн барып болбас. Тус-тус политшколаларга түңнел кичээлдериң кажан, кайа болурун, СЭКП райкомундан аная ным барып төлээ болуп олуржурун графикте тодаргай айыткан.

Түңнел кичээлдерни эрттириниң хевирлери болгаш методиказы янзы-бүрү. Чижээ, марксизм-ленинизмниң үндезиннериниң школаларынга түңнел кичээлдерни бо өөредилге чылында дыңнакчыларның өөренген эртеминиң аайы-биле шылгалда азы зачёт хевирлиг кылдыр эрттирип болур. Политиктиг эге школаларга түңнел кичээлдерни теоретиктиг собеседование (аас-биле айтырыг, харыы) хевирлиг кылдыр В. И. Ленинниң биографиязының талазы-биле «Ленинизмниң улуг идеяларының тиилелгези», политиктиг билиглерниң үндезиннериниң талазы-биле — «Коммунизм—бистиң үевистиң тугу» деп темаларга эрттирерин СЭКП Төп Комитеди сүмелээн. Владимир Ильич Ленинниң төрүттүнген хүнүнден бээр 97 чыл оюнга тураскааткан байырлыг хуралга эш А. П. Кириленконуң илеткелин дыңнакчылар түңнел кичээлдерге белеткелдиң үезинде ханызы-биле өөренири эргежок чугула.

Марксисчи-ленинчи теорияны боттары хуузунда план ёзугаар шиңгээдип ап турарларның өөредилгезинге контрольду улам күштелдирери, оларга методиктиг болгаш теоретиктиг дузаны доктаамал чедирери черниң партия организацияларындан негеттинип турар.

Партия чырыдыышкынының системазында амгы өөредилге чылын организастыг доозары-биле чергелештир СЭКП райкомнарының, Кызыл хооркомунуң пропаганда болгаш агитация килдистериниң, чер-черниң партия эге организацияларының бир чугула сорулгазы үүдел дизе, политиктиг өөредилгени Улуг Октябрьның алдарлыг 50 чылынга белеткел-биле сырый холбаштырарында болур. Октябрь революциязының 50 чылынга тураскааткан теоретиктиг семинарларга, конференцияларга «Коммунистиг партия — Октябрь революциязының баштыңы», «Коммунистиг тургузуушкун — массаларның дириг чогаадылгазы, марксизм-ленинизмниң идеяларының тиилелгези», «ССРЭ-ге социализмниң долузу-биле болгаш эчизинге чедир тиилээни — бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузалыг түңнел», «Улуг Октябрь болгаш делегейниң революстуг хөгжүлдези» деп темаларны ханызы-биле чугаалажып көөрү чугула.

Коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвес активчилериниң марксисчи-ленинчи өөредилгезиниң бо чылгы түңнелин партия хуралдарынга болгаш пропагандистериниң район база хоорай чөвүлел хуралдарынга ханызы-биле чугаалажып көөрү, чаа өөредилге чылынга утказыштур сорулгаларны тодаргайлаарын СЭКП Төп Комитеди сүмелээн.

Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунда

«Республиканың садыг организацияларының ажылының байдалдарын болгаш моон соңгаар оларның ажылын экижидер хемчеглериниң дугайында», Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң VI сессиязының доктаалын ажылчы чоннар депутаттарының Улуг-Хем район Совединиң күүсекчи комитединиң күүседип турарының дугайында райкүүскомнуң даргазы эш Кара-Сал Дамбаланович Будук-оолдуң плеткелин Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң әәлчеглиг хуралынга дыңнап чугаалашкан.

Ажылчы чоннар депутаттарының Улуг-Хем район Совединиң база хоорай болгаш көдээ Советтериниң күүсекчи комитеттери чоннуң садыг хандырылгазын экижидер талазы-биле чамдык хемчеглерни ап чоруткулаан.

Садыг организацияларының ажылын экижидер талазы-биле Советтерниң хүн бүрү кичээнгейин, удуртулгазын ап келгениниң түңнелинде 1966 чылда район бараан саарылгазының планын 102,2 хуу күүсеткен. Бо чылдың бирги кварталында бараан саарылгазының планын 109,5 хуу күүсеткен.

Садыг организацияларының ажылдаарынга таарымчалыг байдалдарны тургузаар сорулга-биле чамдык черлерге чаа магазиннерни болгаш өске-даа тудугларны туткан. Хайыракан болгаш Арыг-Үзүү суурларда чаа магазиннерни ажыглалда киргген, а Чодураа, Хендерге суурларда болгаш Шагаан-Арыг хоорайда магазиннериң тудуу доостур четкен. Ол ышкаш Шагаан-Арыг хоорайда 40 олуттуг кежээки кафени ажыктаан.

Районнуң садыг организацияларының ажылдакчылары Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга чедиишкиниг ужуражыр дээш сорук кирген ажылдап турарлар. Автолавка эргелекчилери эштер Новиков, Магаа болгаш оон-даа өскелер хамаарышкан ажылдарынга бедик көргүзүглерни чедип ап, мурнуку одуругда чоруп турар. Олар бараан саарылгазының планын ай санында 120—140 хуу күүседип келгеннер. Ажылчы чоннар депутаттарының Шагаан-Арыг хоорай Совединиң күүсекчи комитеди садыг ажылын экижидер талазы-биле чугула хемчеглерни ап келген. Советтиң сессиязынга садыг дугайында айтырыгны ийи удаа чугаалашкан. Чоннуң садыг хандырылгазын экижидеринге Шагаан-Арыг хоорай Совединиң садыг талазы-биле доктаамал комиссиязы, даңгыы, столовая болгаш ревизия комиссияларының дыка хөй кежигүннери идепкейлиг киришкен.

Ооң-биле чергелештир ажылчы чоннар депутаттарычың Улуг-Хем район Совединиң күүсекчи комитеди Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң VI сессиязының «Республиканың садыг организацияларының ажылының байдалдарын болгаш моон соңгаар оларның ажылын экижидер хемчеглериниң дугайында» доктаалын ам-даа четпес күүседип турарын Дээди Советтиң Президиумунуң хуралынга санал бергеннер шыңгыы шүүмчүлээн.

Ниитизи-биле районда бараан саарылгазының планы күүсеттинип турза-даа, чамдык черлерде бараан саарылгазының планы күүсеттинмейн турар. «ҮТКА 25 чылы» совхозтуң ажылчын кооперациязы 1966 чылда бараан саарылгазының планын түгле 97,8 хуу күүсеткен болгаш 19.251 рубль түүнүг самчыгдалды болдурган. Шагаан-Арыг хоорайда хөй-ниитинин чемненилге черлери бараан саарылгазының планын үргүлчү чедир күүсетпейн келген. Столоваяларда янзы-бүрү блюдаларның чемнерин белеткеп турарының шынары куду.

Ырак черлерде чурттап турар малчыннарны чугула хереглелдиң барааннары-биле ам-даа хандырып шыдавайн турар. Малчыннарның киргген чагыглары: дзараныр машиналар, чугай, бажың херекселдери, хевистер, идиктер болгаш өске-даа барааннарны мынчага чедир оларга чедирип садыглаваан. Дыка хөй магазиннер хирлиг байдалда. Шагаан-Арыг хоорай болгаш Арыг-Үзүү, Торгалыг суурларның магазиннеринде чоннуң чугула хереглээр чамдык үлетпүр болгаш чем айманың барааннары ховар. Керосинни районда сатпайн турар. Садыг четкилерин калбартыр талазы-биле ап чоруткан хемчеглер ам-даа четпес. Дыка хөй магазиннер бичии бажыңнарда туруп турарындан барааннар хирлеп турар болгаш чонга көскүзү-биле орта делгеттинмейн турар. Районнуң садыг ажылын экижидер талазы-биле практиктиг дузаны Садыг министерствозунуң болгаш республиканың хереглекчилер ниитилелиниң талазындан ам-даа кошкак чедирип келген деп Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң Президиуму демдеглээн.

Районнуң садыг ажылында бар четпестерни дарый, кыска хуусаада чайлаткан турарын райкүүскомга, райпо баштаар черинге дааспышаан, садыг ажылын экижидеринче угланган тускай доктаалды Дээди Советтиң Президиуму хүлээп алган.

Совет партия-чазак төлээлери Софияда чеде берген

СОФИЯ. (СЭТА). СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары Л. И. Брежнев баштаан ССРЭ-ниң партия-чазак төлээлери Болгарияның Коммунистиг партиязының ТК-ның болгаш БУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң чалаанын ёзугаар май 10-да Софияда чеде берген.

Төлээлерниң составы: СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң кежигүнү, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының бирги оралакчызы К. Т. Мазуров, СЭКП ТК-ның Политбюрозунуң кежигүнүнге кандидат, СЭКП ТК-ның секретары П. Н. Демичев, СЭКП ТК-ның кежигүнүнге кандидат, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазының оралакчызы Е. Ф. Карпова, СЭКП ТК-ның кежигүнү, ССРЭ-ниң Даштыкы херектер министриниң бирги оралакчызы В. В. Кузнецов, ССРЭ-ниң БУР-да элчини А. М. Пузанов.

Байырлал шинчи кизер шимээн София аэродромунга аалчыларны БКП ТК-ның Бирги секретары, БУР-нуң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Тодор Живков, БУР-нуң Улус хуралының Президиумунуң Даргазы Георгий Трайков, БКП ТК-ның Политбюрозунуң кежигүннери болгаш кежигүнүнге кандидаттары, секретарьлары, секретариаттың кежигүннери, БКП ТК-ның кежигүннери, казактың кежигүннери, көскү хөй-ниити ажылдакчылары, дипломаттар болгаш Софияның ажылчы чоннарының муң-муң төлээлекчилери уткаан.

Совет төлээлерге байыр чедирбишаан, эш Тодор Живков оларның аян-чоруу-биле холбаштыр сеткилсагыжының хандыр ханганын илергейлээн.

Болгарияның Улус Республиказы биле Совет Эвилелиниң аразында акы-дуңма харылзаалар марксизм-ленинизмниң болгаш социалистиг интернационализмниң принциптеринге үндезиннээш тургустунган болгаш социалистиг ийи чурттарның аразында харылзааларның үлегер-чижээ-дир дээрзин ол чугаалаан. Акы-дуңма харылзаалар доктаамал калбарып база быжыгып турар. Сөөлгү чылдарда ол харылзаалар чаа күштерни немеп ап, амыдыралдың чаа-чаа адырларын хаара тудуп турар.

Силериниң амгы аян-чоруулар болгаш бистиң маңаа кылыр беседаларывыс мурнундагы бистиң бүгү ужуражыышкыннарывыс-биле бир дөмей. бистиң ийи партияларывыстың болгаш чурттарывыстың акы-дуңма болгаш бүгү талалыг харылзааларының чаагай хөгжүүрүнге чаа идигни бээр дээрзинге ханыызы-биле бүзүреп турар бис, эргим совет эштер. Силериниң аян-чоруулар эвилел дугайында чаа керээге ат салыр байдал-биле холбаштыр хамыктың мурнунда чугула ужур-дузалыг болуп турары чигзиниг чок. Ол керээ Болгарияның Улус Республиказы биле Совет Эвилелиниң аразында найыралды, кады ажылдажылганы болгаш бот-бодунга дузалажылганы чаа чадаже көдүрүп үндүрер болгаш оларны улам-на үре-түүнелдиг болдурар. Ук керээ делегейниң социалистиг системазының чаңгыс эвин быжыглаарынга, Балканнарга, Европага болгаш бүгү делегейге тайбыңны болгаш айыыл чок чорукту быжыглаарынга база салыышкын болур.

Бистиң төлээлеривистің маңаа келгениниң сорулгазы билдингир болгай деп, Л. И. Брежнев харыы чугаазынга медеглээн. Совет Социалистиг Республикаларының Эвилели биле Болгарияның Улус Республиказының аразынга найырал, кады ажылдажылга болгаш бот-бодунга дузалажыр дугайында чаа керээни чарары-биле чедип келген бис. Бо керээ совет болгаш болгар улустарының акы-дуңма найыралын улам улуу-биле быжыглаар, ооң биле кады бүгү социалистиг демкаттыштырылгазының улам ыңай быжыгарынга дузалаар деп бистиң болгар өңпуктеривистің бодалынга бүрүү-биле каттыжып турар бис.

Социалистиг Болгарияга бистиң аян-чоруувус Болгарияның Коммунистиг партиязының болгаш болгар чазактың удуртукчулары-биле ам болур чугаалажыышкынар үре-түүнелдиг болуп, бистиң чурттарывысты болгаш улустарывысты шагдан бээр каттыштырып турар ол ёзулуг интернационалчы акы-дуңма харылзааларның улам ыңай хөгжүүрүнге экиже-биле бараан болур дээрзинге бүзүрээр бис. Советболгар харылзаалар кезээде ак сеткилдиг болуп демдеглеттинип келген. Бистиң бүгү ажыл-херектеривиске бот-боттарывыска дузалажыр чорукту, бистиң бот-бодувуска деткимчевистің күжүн доктаамал көрүп турар бис. Чогум-на харын ооң ужурунда болгар-совет найырал мөңге болгаш бузулбас деп чугаалаар эргелиг болуп турар бис.

Л. И. Брежнев биле Тодор Живков ажык машина-биле хоорайже киринкен, оларны хүндүлел таңнылы үдээн. Софияның кудумчуларынга муң-муң ажылчы чоннар оларга өөрүшкүнүң байырын чедирип турган. Совет төлээлер тускайлаан резиденцияже чорупкан.

ӨӨРҮП ЧЕТТИРДИВИС

Улуг Октябрьның 50 чыл оюнга бүгү совет кижилер белеткенип турар бо кайгамчык чылда чаа бажың алыры кымга өөрүнчүг болбас деп. Кызылдың удуг-жулары база бир улуг, беш каът, хөй аал иштин чурттаар бажыңны тудуп доосканы. Тиилелге хүвүнүң бүдүүзү — май 8-те кызычыларга байырлалдың сүй белээ кылдыр берген.

Сезен өг-бүле хары угда чаа бажыңче көжүп кирбишаан, тудугжуларга өөрүп четтиргенин илередирге, ону кым-даа магадавайн барып шыдавас. Квартира бүрүзү 2 өрээлдиг, кухнялыг, шеверленир черлиг, чунар ванналыг—чаңгыс сөс-биле, бүгү таарымчалыг байдал тургустунган.

Мырынай чап-чаа, будук-дозузу чайыннаныр турар өрээлдерже кире бээрге, кижиниң сагыш-сеткили чайгаар-ла өөрүп келир. Маңаа ол хүн чаа квартира алган 80 өг-бүленің шуптузунуң өөрүшкүзүн бижиири күш четтинмес болбайн аан. Ынчангаш олардан түгле ийи өг-бүленің сеткилсагыжын чугаалап көрээли.

Рая Монгуш дааранылга комбинадында ажылдап турар. Ооң өөнүң ишти Монгуш Осур-оол педагогика институдунда өөренип турар. Ийи уруглуг.

— Чаа бажың алыры өг-бүле бүрүзүнге өөрүнчүг байырлал болгай. Бис ышкаш бөдүүн —бирээзи аная дааранылыкы ажылчын, бирээзи студент кижилер мындыг магалыг бажың алырга кайгамчык-ла өөрүнчүг-дүр — деп, Рая Монгуш сеткил ханып чугаалады.

Щетинкин-Кравченко кудумчузу биле Титов кудумчузунуң белдиринде ол беш каът бажыңнын бирги подъездизинге хөй эт-хексел чүдүрген чүк машиназы келди. Ооң кабиназындан аныяк не үнүп келгеш, бичии уруун чайгап тур. Машина кырында олурган үш кижиниң бирээзи — узун сынныг, каразымаар аныяк әр дүшкеш, холунда дулгүүрүн кадайынче сунду.

— Хандырылга черинде чолаачылап турар Владимир Шокур деп кижи мен. Өөм иштин Тамара дээр. Кызылторгта бухгаатерлеп турар. Чаа квартира алган дугайында ооң-биле чугаалажып көрүңер. Аажок өөрүп турар кижи—деп. ол аныяк кижи чугаалай-дыр.

— Ийе. шынап-ла кайгамчык өөрүп тур мен. Кижилер дээш мынчаар сагыш салып турар партияга-даа, чазакка-даа өөрүп ханмас-тыр бис — деп. Тамара Шокур каткы-хөглүг чугаалады.

ЧУРУКТА: чаа бажыңче чурттакчыларның көжүп кирип турары.

Чугаалажып көрген

Бистиң республиканың чурттакчылыг черлериниң чаагайжыдылга болгаш ногаанчыдылга ажылы чоруп турар болгай. Ажылчы чоннар депутаттарының Кызыл хоорай Совединиң күүсекчи комитеди Кызыл хоорайны чаагайжыдарының болгаш ногаанчыдарының талазы-биле айның чоруп турарының баштайгы түңнелдерин үндүрген. Хооркүүскомнуң шиитпиринде найысылалда ыяш тарып олуртур талазы-биле элээн ажылдарны чорутканын, демдеглээн. Республика әмнелгезинин коллективи бодунуң участогунга ыяш тарып олуртур планын долузу-биле күүсеткен. Автосептелге заводунуң, үжен беш дугаар профтехучилищениң коллективтери ыяштар болгаш чадаң үнүштер олуртурун чедишкиниг күүседип турарлар. Хоорайның чаагайжыдылга конторазы найысылалдың кудумчуларындан муң беш түс ажыг ыяштарны олурткан.

Ындыг-даа болза, хоорайда ыяш тарып олуртурунуң планы үстүрүнге чедип турар. Кызыл күрсадыгның, хөй-ниити чемненилге черниң, хоорайның амыдырал хандырылга комбинадының, хлеб заводунуң, пиво заводунуң, сес дугаар школаның, үш дугаар профтехучилищениң, Респотребсоюзтуң автоажыл-агый черинин коллективтери мынчага чедир ыяш тарып олуртур ажылче эгелеп кирбээннер.

Чаагайжыдылга конторазы (начальниги эш Самофалов) болгаш хоорайның коммунал ажыл-агый чери (эргелекчизи эш Петенев) чаагайжыдылга болгаш ногаанчыдылга ажылындан хоорлуп, ыяштарны тарып олуртуп турарын, ыяш материал-биле хандырылганы өй-шаанда организастап турарын хынап көрбейн турарлар. Шак ындыг харыысалга чок чоруктан «Тоңмас-Сугда» болгаш көвүрүг чоогунда черлерде олуртса чогуур ыяш болгаш өске-даа үнүштерни тарып олуртур ажылдың планы үстүр деп турар.

Бүдүрүлге, албан организация черлериниң удуртукчулары ыяштар тарыырын май 15-ке, чадаң үнүштерни—май 20-ге чедир тарып доозазарын болгаш газоннарны июнь бирге чедир корум-чурумга киргген турарын Кызыл хооркүүскому бодунуң шиитпири-биле хүлээндирген.

АЖЫЛ ИДЕПКЕЙЖЭЭН

Хову-Аксы суурнуң бүгү хөй-ниитизи, суур Совединиң депутаттары, активтери «Көдээ болгаш суур Советтериниң ажылын экижидер дугайында» СЭКП ТК-ның үндүрген доктаалы-биле танышкаш, ону чүүлдүгүнүп көрген. Бо талазы-биле чорудар чугула хемчеглериниң планын чогаадып кылган. Ажыл-агыйны, культура тургузуушкунун эргелеп башкарарынга Советтиң болгаш ооң депутаттарының ролюн бедидер сорулга салдынган.

Эрткен соңгулдада суур Совединге 42 депутат соңгуттурган. Доктаамал комиссияларга, кудумчу, квартал, бажың комитеттеринге чорудар ажылдарны организастаарын депутаттарга быжылаан. Олар хөй санныг активке, хөй-ниити организацияларынга даянып алгаш, планнаттынган хемчеглерни чорудуп эгелээн. Депутаттар М. Карыцина, П. Сафронов, К. Каң-оол олар Советтиң организас-массалыг ажылдарын башкарып чорударынга идепкейлиг чоруун көргүзүп турарлар.

Садыг талазы-биле доктаамал комиссия продсаабтың ажылын хынап көргеш, ооң түңнелин күүскомга чугаалажыры-биле тускай айтырыгны белеткеп турар, а улус чырыдыышкын талазы-биле доктаамал комиссия школаларының чаа өөредилге чылынга белеткенип турарын хайгааралга алган. Хөй-ниитиниң корум-чурумун камгалаар талазы-биле доктаамал комиссия шагдаа органы болгаш эш-хуузунуң суду-биле быжыг харылзаалыг. Эш-хуузунуң судунуң кежигүннеринге ажылынга кызымак, быжыг сагылга-чурумнуг, идепкейжи кижилерни соңгаан. Корум-чурум хажыдар чоруктарга удур шыңгыы демиселди демниг күш-биле чорудуп турар. Арагалаар, ажыл кылбас, хөй-ниитиниң чурумун үрээн кижилериниң херээн узамдыктырбайн, дораан-на сайгарын көргеш, оларга чогуур кеземчени онаап турар.

Депутаттарның инициативазы-биле эрги, чаа суурларга чурттакчы чоннуң ниити хуралдарын эрттирген. Аная санитар байдалының болгаш кудумчу чаагайжыдылгазының дугайында айтырыгны чугаалашкан. Ам кайы-даа суурларда бо ажыл кидин түлүп чоруп турар. Эрги Хову-Аксы суурда сес чыл школазының коллективи 200 дөс. суур Совединиң ажылдакчылары 50 дөс ыяштты тарып олурткан. Чаа суурда эмнелге коллективи 300 дөстү, ортумак школа коллективи 400 дөс ыяштты тараан. Ыяш олуртулгазы ам-даа уламчылавышаан.

Ниитизи-биле 1600 дөс ыяш тарыыры планда көрдүнген. Ону ажыр күүседириниң бүгү аргалары бисте бар. Ынчангаш албан организация черлери, бүдүрүлге коллективтери, хөй-ниити организациялары, кижи бүрүзү суур чаагайжыдылгазынга эвээш эвес үлүүн киперер ужурлуг. Ол дээрге Совет эрге-чагырганын төөгүлүг 50 чыл оюнга база бир күш-ажылчы белек болур.

С. ЯКОВЛЕВ.

Хову-Аксы суур Совединиң күүскомунуң даргазы.

ШАЛЫП ИШЧИ ЧАСКЫ ХҮННЕР

ЧАЖЫЫШКЫННЫ ДООСКАН

«Кек-Тей» совхозтуң № 1 хову бригадазының учётчиги, Кызылдың көдээ ажыл-агый техникумунуң доозукчузу В. Чихачев көргүзүг самбыразынга аттарны бижипти: П. Иванов, А. Попов, В. Нерушаев болгаш өскелер-даа. Оларның дужунда саннар: 200, 180, 140 хуу... Бо ады үнген кижилер — механизаторлар-дыр. Оларның агрегаттары тараа чажыышкынынга онаалганы ынча хууларга күүседип турганы ол.

Бригадада тараа чажыышкыны калбак фронт-биле чоруп турар. Хову турлаа даңгаар эртенден орай кежээге чедир эзн болур — кижилер ажылдап чоруй баргылаан.

— Агрегаттар долу күчүзү-биле ажылдап турар — деп, бригадир И. Редкин чугаалаар. — Тарылга чорударының хуусаазын сагыыр дээш механизаторлар бүгү хемчеглерни ап турар. Юбилейлиг чылдың чаагай дужудунге үндезинни салыр дээш хөй-хөй механизаторлар ажылга үлегерлиин көргүзүп турар. Чажылганың эгезинден тура-ла социалистиг чарыштың мурнакчылары П. Иванов, А. Попов олар турган, ылаңгыя кызыл-тас чажыышкынынга олар хүннүң-не нормазын 130—150 хуу күүседип турганнар.

Бригаданың кежигүннери улуг байырлалдың бо чылында геитарданна ортумаа-биле 10 центнер тараанны өстүрүп алыр деп хүлээлгени алган. Ол сорулга-биле тараанның чайгы ажаалдазын агротехниктиг чурумну шыңгыы сагып турган боттандырарын шиитпирлээн.

Майның 7-де бо бригада тараа чажыышкынының талазы-биле планын долдур күүсеткен болгаш ооң соо-биле № 2 бригада база тараа чажыышкынын доосканы. Ийи бригада кайызы-даа юбилейлиг чылдың чаагай дужудунуң үндезинин салганнар.

ҮРГҮЛЧҮЛЕВИШААН

«Улуг-Хая» совхозтуң бирги, өөртку салбырларында эрте тарыыр тараа культураларының чажылдазы майның ийиги беш хонуунда эгелээн. Шөлде 231 гектар кызыл-тас, 100 гектар арбай чаштынган. Бирги салбырның № 2 Баян-Кол бригадазы чажылданың темпизин дүргедеткен, чартык хүнде безин 103 гектар черге кызыл-тасты тараан.

А. Орус-оолдуң, Д. Маадыр-ооллуң болгаш В. Допуй-оолдуң агрегаттары үзүктел чок ажылдап, өскелерни мурнап турар. Ийиги салбыр чажып тарыырынга белен.

Т. ОНДАР.

744 ГЕКТАР

Тарылга шөлүнде дашты аштаары негеттинген. Дүжүт өстүрериниг болгаш техниканын ажылдаарынга ол шаптыктыг, ынчангаш ону чайладыры албан. «Улуг-Хая» совхоз май 7-ге чедир ниитизи-биле 744 гектар тарылга шөлүнүн дажын аштаан. Көк-Чыраада ийиги салбыр 514 гектар шөлдүн дажын аштап арыглаан. Бо салбырда 18 кижи составтыг, бир-бир тракторлуг механизастаттынган ийи звено даш аштап арыглаарында ажылдап турар.

Тракторист Донгак Достай-оолдун бирги звенозу Байдагның, Бызыл-Даштыг-Оорганың, тракторист Д. Долгай-оолдун ийиги звенозу Хайыракан белиниң, Кара-Тейлериниң артыы, мурнуу шөлдериниң дажын аштаан. Оларның кайызы-даа эки ажылдаан. Даш аштааннарга төлевирни совхоз гектар санын барымдаалап бээр. Күүсеттинген ажылды агроном хүлээп алыр, учётчик хемчээр. Бир кижиниң ээлчегде даш аштаар нормазы 0,5 гектар, ооң төлевири 2 рубль 99 копеек болур. Байыдаа звенонуң кижилери нормазын үргүлчү 150—180 хуу күүседип келген.

О. ТАВАА.

МЕХАНИЗАТОРЛАРГА—САГЫШ САЛЫЫШКЫНЫ УЛАМ ЭКИ БОЛЗУН

Таарымчалыг байдалды тургускан

Барыын-Хемчик район. «Шекпээр» совхозтуң Аянгаты салбырында часкы хову ажылдары организастыг чоруп турар. Салбырның Биче-Аянгаты аксында хову турлаа. Мында кижилериң ажылдаарынга, дыштанырынга эки байдалды тургускан. Ниити чуртталга бажыңында куш дүгү сыртыктарлыг, ак чоорганнарлыг демир оруннары чыскаап каан, арыг-силиг.

— Чунар бажың доктаамал ажылдап турар болганда, бо арыг оруннарга бистиң механизаторларывыс ынавыла чуруп алгаш, кээп дыштанырлар — деп, бригадир эш М. Сынаа тайылбырлап турар.

Кызыл булуңда солуннар, журналдар, шыдыраа, даалы дээн ышкаш чүүлдерин, хылдыг хөгжүм херекселдерин, баянны болгаш өскелерни-даа делгеглеп каан, белен турар.

Механизаторлар хостуг шактарында кызыл булуңга ойнап, номчуп, хостуг үеин культурлуг эртиреринің аргазы бар. Агитхуудусту неделяда бир үндүрер. Столоваяда чемненгени шынарлыг организастаан. Механизаторлар дээш толептиг сагыш салыышкыны деп чүве бо-дур.

Салбырның механизаторлары бо чылын 2 муң гектар тараа культураларын чажып тарыыр. Суггаттыг черлерден бир гектарга онаштыр 18, а суггат чогуудан — 8,5 центнер дүжүттү алыр деп хүлээлге алдынган.

— Силериң механизаторларыңарның аразында кымнар мурнуку одуругда чоруп турар пргы?— деп, салбыр эргелекчизи эш Х. Мөңгеден айтырдывыс.

— Ийи эзлчег-биле шуптузу 34 механизаторлар ажылдап турар, кымны эки, кымны багай дээр боор, улуг байырлалдың чылында чаңгызы—хөйү дээш, хөйү — чаңгызы дээш деп принцип-биле ажылдап турар улус болгай, бо хүннерде олар шуптузу улуг көдүрлүүшкүнүг ажылдап турар, чоорту эң тергии мурнакчылар база көстүп келири чугаажок — деп, механизаторларынга быжыг бүзүрелип илередип ол харыылады.

Трактор агрегаттарын Ыйгылак ховузунда болүү-биле киргген, ажыл хайыышкынныг. Оңбиле кады салбырның ажыл-ишчилери Сарыг-Бел бугазының дозун бижыгдап кылыр ажылды дооскан, суггарылганы эгелеп киринкен. Комсомолчу эш Долгар удурткан аныяктар звенозу Улуг-Аянгаты унунда 40 га черниң хараганын аштаан, ол ажыл үргүлчүлеп турар.

Аянгатының ажыл-ишчилери часкы тарылганы агротехника талазы-биле шыңгыы негелдеге дүүштүр чорудуп турган, юбилейлиг чылдың бедик дужудуп алырынга магадылалды тургузар дээш улам сорук кирген ажылдап турар, оларның дугайында сагыш салыышкынын улам дыңзыдары —удуртукчуларга ыдыктыг хүлээлге.

Т. ТАЛГАНЧИК,
«Шыныың» корр.

«Четтирдим» дискээр

Таңды районда «Межегей» совхозтуң № 6 трактор-хову бригадазының төвүнге баарга, ооң даштын-на көргеш, кижиниң сеткили өөрүүр. Чаа тутган столовая, ооң ыңай ниити чуртталга бажыңнары хөрлүг. Бо чазын ында ыяштар тарып олурткан: дыттар, теректер, талдар, хадыңнар. Оларны кичээнгейлиг суггарып турар. Коданның девискээрин аажок арыг кылдыр ширбип каан, бажыңнар ортузунда шелчүгешче чечек тарыыр черлерни база белеткээн.

Механизаторларның чиир чемин кандыг дээр силер: ийи дугаарынга янзы-бүрү кылдыр белеткеп турар, столоваяның кухнязының, чемненир чериниң арыг, силиг аажок.

— Эзлчегде ажылдааш, маңаа чедип келирге, кижиниң сеткилинге кончуг өөрүшкүлүг болур, чүге дээрге кижилер дугайында сагыш салыышкынын талазы-биле алган хемчегдер хөй-дүр, бо дээрге мээң дугайымда база бодап турганы ол-дур кылдыр ным-даа бодап келир — деп, бистиң сонуургап турарывысты көргеш, чугаа аразында бир кижи ынчап чугаалады.

Механизаторларның кылган ажылын хүниүн-не көргүзүг самбыразынга бижип турар. Бистиң аңаа чораан хүнүвүсте, чижээлээрге, дүүнгүнүң түннелинде мынчап бижип каан тур: «ДТ-75» трактор-биле эзлчегде тараа чажар норма 32 гектар турда, механизаторлар Ф. Кузнецов биле А. Кицел олар кайызы-даа 52 гектар кылдыр күүсеткеннер».

Бригада төвүнде ол-бо черлерде кызыл постерде, манзыларда бижигилээш, аскылап каан, көскү агитацияга холбашкан үүлдер-ле хөй. Ылангыя мындыг домактарны бижигилээш, делгегилээн: «Юбилейлиг чылдың часкы хову ажылдарынга ең-не улуг көгарал—үе-шактың хей чидирери»; «Часкы хүн—чылды чемгерер»; «Механизатор, Совет эргe-чагырганың 50 чыл оюнда чаагай дужүттүң үндезинин салыр дээш, бүгү күжүңү бер!»...

— Бистиң механизаторларывыска кино, концерт кээп көргүзерин доктаамал болдурар дугайында негелдени кылган улус бис, ону хандырарын биске аазаан чүве — деп, бригадир эш И. Лукогорицкий чугаалап турар.—Черле ынчаш, эзлчегден чедип келгеш, дараазында эзлчээнге чедир механизаторларның шак-үе эртиреринин солун болдурар дээш болдунар-ла шаавыс-биле кызыдар бис.

Шынап-ла, столоваяга баарывыска, ында түр хереглээр үүлдерни садып ап турарын организастаан болду. Азыгда бедик кырында номнар чыдыр. Ону айтырарывыска, механизаторлар номнарны моон алгаш номчуп турар улус, совхоз төвүнде библиотекадан ынчаар таарыштырып каан чүве, каш хонгаш, номчуттунган номнарны кээп ап, чаа номнарны база бээр—деп, чем берикчизи А. Степанова тайылбырлап турду.

Механизаторлар дугайында мындыг сагыш човаашкынныг болурга, кижи бүрүзү ону медереп билип, улам эки ажылдаар дээш кызыда бээр, ажылга күш кирер. Бир эвес механизаторларның, черле кижиниң дугайында сагыш салыышкыны багай болур болза, чамдык кижилериң ажылдан үнүп-кирер чоруу оон база хамааржы бээр болгай. Бо бүгүнү кижи бодап келгеш, бригадада механизаторларга таарымчалыг байдалды тургусканына кижиниң бодалы өөрүшкү кирип, «четтирдим» дикээри келир.

(Бистиң корр.).

ДЕЖУРНЫЙ ХАЙГААРАП ТУРАР

Хайыышкынныг ажыл-иштиң кайгамчык чазы. Ам кол сорулга — часкы тарылганы кыска хуусаада, бедик агротехниктиг деңнелге чорудары болур. Чаа бешки чылдың ийиги чазын Жданов аттыг колхозтуң тараажылары, механизаторлары күш-ажылчы чедиишкиннерлиг уткып, чаагай дужүтту өстүрери-биле тарылганы организастыг эгелээн.

Колхозтуң хову-трактор бригадазының төвү бо. Аргазим адаа, андарын каан черлерже айыткаш, бригадир Доспан Шулуу чугаалай-дыр:

— Илиирээшкинни баштайгы беш хонукта дооскан бис, механизаторларның хөй кезиниле аныяктар, ажылдап турда, кежээ-ле эрлер. Оон часкы чер андарылгазынче кирдивис. Ол доостурга, маңаа чүгле үрезин чажар агрегаттар артар.

Бригада турлааңда ниити чуртталга черинге кире бээриске, демир оруннарда механизаторлар дыштанган чыдырлар, дүнеки эзлчегнің трактористери болду.

— Дыштанзыннар, шимээргевейн көрүүр—деп, дежурный биске чагыды. Дүнеки эзлчегде ажылдаар трактористерниң дыштанылгазын дежурный хайгаарап турар болду.

Хову турлаа черле эки дериттинген... Бо талазы-биле колхозтуң баштаар черииниң, ында партия, комсомол организацияларының эки сагыш салганы илдеп. Девискээр арыг, силиг. Механизаторларның чурттаар чери чугайлаттынган. Столду салгаш, оон кырында номнарны, солуннарны делгээн, ойнаар дизе шыдыраа база бар. Агитхуудус, комсомолчу прожектор доктаамал үнүп турар, лозун, плакаттарны аскан.

Механизатор бүрүзү тус-тус хүлээлгелерлиг, ону чараштыр бижээш аскан. Трактарист Доспан Черепан «ДТ-75» трактор-биле бо сезонда чымчак черже шилчидерге 1100 ганы, тракторист Бадарчы Тоспан-оол «ДТ-54» трактор-биле 900 ганы кылып күүседир, ындыг хүлээлгени боттарынга алгаш, кады ажылдап турар өөрүн чарышка кыйгырган. Часкы чер андарылгазының, чаштырарының, суггарарының нормаларын айыткаш, ону ажыр күүсеткенде кандыг шанналдарга чедип болурун тодаргай бижээн. Чолаачыларга негелдени база көргүскен.

Социалистиг чарыштың түннелин беш хонуктап үндүрер, тиилекчи болганнарга тус-тузында үштен беш чедир рубльди тыпсыр. Суггарыкчыларга хамаарыштыр негелделерни алган дужудуңдан хамааржыр кылдыр айыткан. Мурнакчы болган кижиге күш-ажылчы алдарның тугун көдүртүп турары солун. Кымны ракетага, ужар-хемеге болгаш өске-даа чүүлдерге олуртурун көргүскен самбыра бар. Мурнакчыларның чуруун аңгы-аңгы тырттыргаш аскылаан, механизаторларның бөлүү-биле тырттырган чуруу база бар.

Чамдык четпестерни база айтыры чугула. Бир хүнде-ле 4—5 трактор үрелгеш туруп алыры-биле күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү кончуг куду. Хову-шөлдерде ажылдап турар кижилер чаңгыс-даа катап кино, концерт көрбээн. Радиоприемник чок. Аъш-чем хандырылгазын ам-даа эжижидери, ында ажылдап турар кижилериң харыысалгазын улгаттырары негеттинип турар.

Трактор-хову бригадазының ажыл-ишчилери юбилейлиг чылдың тарылгазынга хамаарышкан хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседиринге бүзүрелдиглер.

Д. АРАКЧАА.

Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюн төлептиг уткуур деп улуг сорулганы салбышаан, № 1 АТА-ның чолаачылары М. А. Столбунов болгаш М. И. Ярлыков чүүк сөөртүлгезиниң планын ай санында-ла ажыр күүседип, харын-даа ону 130 хуу чедирип турар. Оларның машиналары кажан кеззде узун орукче үнүптеринге белен турар. Олар кывар-чаар чүүлдү база камнап ап турарлар.

ЧУРУКТА: мурнакчы чолаачылар М. Столбунов, М. Ярлыков олар моторнуң ниити байдалын хынап турлар.

В. РАЧКОВСКИЙНИҢ фотозу.

СУУРЛАРЫВЫС ЧИҢГИР НОГААН ТУРЗУН

Улуг-Хем районнуң Көк-Чыраа көдээ Совединиң ажылчы чоннары суурларны чаагайжыдып ногаанчыдар талазы-биле улуг ажылларны чорудуп, эки түннелдерни чедип ап келген. Советке хамааржып турар Арыг-Бажы, Көк-Чыраа, Хайыракан, Алдыы-Шынаа, Хендерге суурларда чурттаганың, культура-амыдыралдың, бүдүрүлгениң тудуглары чыл келген тудум-на кылдынып, чаа кварталдар, кудумчулар немежип турары-биле чаагайжыдылга ажылы удур-ла негеттинип турар.

Советтин чурттакчылыг черлери сөөлгү каш чылда элээн чаагайжыдыр туттунган болгаш ногаанчыттынган. Чаагайжыдылга талазы-биле суурларның чурттакчылары, албан черлери улуг ажылдарны кылып чоруткан болгаш чорудуп турар. Юбилейлиг чылда суурларга 2400 ыяшты, 2 муң ажыг чечекти олуртуп тарыырын Көк-Чыраа көдээ Советтиң ажылчы чоннары боттарының хуралдарынга шиитпирлээн. Бо чазын суурларда ниитизи-биле 1345 дөс янзы-бүрү үнүш тарыттынган.

Хей чурттакчылыг улуг суур — Арыг-Бажы чаагайжыдыр туттунган суурга санадып турар. Сөөлгү чылдарда суурда ниити шөлү 1296 дөрбелчин метр, бирээзи-ле ийи квартиралыг төлевилел-биле туттунган 18 бажың ажыглалда кирген. Көдээ Советтиң депутаттары эштер Дугаржаптың, Яң-оолдуң «Улуг-Хая» совхозтуң № 1 салбырының эргелекчизи эш Чадамбанын, партия эге организациязының секретары эш Дөөлектиң удуртулгазы-биле Арыг-Бажының чурттакчылары бо чазын 350 дөс ыяшты тарып олуртканн, ам суурну үш муң ажыг ыяш каастап турар. Моон соңгаар часкы, күскү ыяш тарылгазында 650 дөс ыяшты олуртур деп турар. Ыяш суггарар арык-сумуннарны аштап септевишаан, эрги көвүрүглерни эде кылып, чаа көвүрүглерни тудуп турар. Арыг-Бажының чурттакчылары суурун көрүштүг кылдыр чаагайжыткаш, СЭКП Тыва обкомунуң болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Кызыл тугу-биле шаннатканы таварылга эвес.

Көк-Чыраа суурунуң чурттакчылары ногаанчыдылга талазы-биле бо чазын чамдык ажылдарны кылган. № 2 салбырның эргелекчизи эш Ревнюк, школа директору эш Комбуй-оол, парторг эш Уйнук суур чаагайжыдылгазынче ажылчы чонну эки организастааннар. Бо чазын 345 ыяшты олуртканн. Алдыы-Шынаа суурда 244 янзы-бүрү үнүш тарыттынган.

Көдээ Совет, совхозтуң дирекциязы суурлар чаагайжыдылгазынче машина-техниканы тускайлап берип турда-ла, чамдык салбырларның эргелекчилери, партия организацияларының секретарьлары, депутаттар ажылчы чоннуң ортузунга организастыг ажылдар чорутпайн, суурлар чаагайжыдылгазының талазы-биле планнарны күүсетпейн турарлар. № 3 салбырның төвү — Хайыракан суур чаагайжыдыр туттунмайн, ногаанчыттынмайн келген. Суурда ыяш олуртунмаан, дыка хей бажыңнарның крышазы, херими чок, арыг-шевер сагыттынмайн турар. Бо чылын суурда үчүле чеден хире ыяш тарыттынган. Салбырның эргелекчизи эш Амаш, көдээ Советтиң депутаттар бөлүүнүң удуртукчузу эш Анарат сууд чаагайжыдылгазынче кичээнгей салбайн, чурттакчылар ортузунга организастыг ажылдар чорутпайн келгеннер. Суурда тудугларның херимкажааларын трактор, автомашинабиле буза үстүрүп, үреп турар таварылгалар хөй. Сөөлгү үеде тудуп, ажыглалга киирген бажыңнарның херимнери ам буступ турар. Хендергеде № 4 салбырның төвү база чаагайжыдыр кылдынмайн турар. Мында чуртталга бажыңнарының хей кезиинде крыша, кладовка, херим чок, ыяш олуртпайн турар.

Юбилейлиг чылда суурлар чаагайжыдылгазынга холбаштыр совхоз бирээзинге ийи аал ишти чурттаар 16, бир квартиралыг 5 чуртталга бажыңнарын, 50 уруг турар уруглар садын тудуп ажыглалга киирер. Амдыызында ажыглалда кирген тудуг чок, ажыл түүктеп турар.

Суурларда албан черлериниң коллективтери боттарының девискээрин чаагайжыдып, ногаанчыдар талазыбиле бо чазын чамдык ажылдарны кылып чоруткан, школалар, эмнелге пунктулары, культура албан черлери эзлээн хей ыяштарны олуртканн болгаш херим кажааларын септеп, чаартып кылгылаан. Көк-Чыраа суурда клубтуң коллективи, оон эргелекчизи эш Эремаа бо чазын клуб чанында 50 дөс үнүштү тарып олуртканн.

Чаагайжыдылга дугайында айтырыгны Көк-Чыраа көдээ Советтиң күүскому хуралынга чоокта чаа чугаалажып көргеш, кыдынган ажылдарны демделээш, суурларның чаагайжыдылгазында четпестерни айыткан. Совет эрге-чагырганың 50 чыл болур оюнга алдар болдуруп, суурларның чаагайжыдылгазын, ногаанчыдылгазын үргүлчүлээр дугайында шиитпир үндүрген. Суурларның кудумчуларын дескилээрин, чамдык кол кудумчуларны сайлаарын, бажыңнарның херимнерин септеп кылгаш, чугайлаарын, будуурун, суурларның девискээрин арыг-шевер тургузарын квартал, кудумчу комитеттеринге, албан черлериниң удуртукчуларынга, суурларның чурттакчыларынга күүскомнуң шиитпири сүмелеп турар.

О. ТАВАА,
«Шыныың» штаттан дашкаар корреспондентизи.

* * *

Баян-Кол көдээ Советтиң тудуг, чаагайжыдылга талазы-биле доктаамал комиссиязы суурларның кудумчу, квартал комитеттери суурлар чаагайжыдылгазынче ажылчы чонну, албан черлериниң коллективтерин эки организастап турар. Көдээ Советке хамаарышкан чурттакчылыг черлерге элээн ыяшты тарып олуртканн.

«Х Улуг хурал» колхозтуң төвү Баян-Кол суурда бо чазын муң ажыг янзы-бүрү үнүштерни тарып олуртканн. Ногаанчыдылга ажылынга колхозтуң тудугжу бригадазы, школа, эмнелге коллективтери ең-не идепкейлиг киришкен. Төп, Эрик, Ногаан кудумчуларның чурттакчылары депутаттарның, кудумчу комитеттериниң удуртулгазы-биле бажың бүрүзүнде чогуур санныг үнүштерни олуртканн. Суурда бо чылын олуртканн ыяштарның хей кезии терек, дыт, пөш, шиви, хадын, ыт-кады.

Баян-колчулар ам чечек тарылгазынга белеткел ажылын чоруда берген. Чайын суур янзы-бүрү чечектер-биле каастаттынган турар. Суггарылганы база организастай берген.

Б. БАГЫТ-ООЛ.

ИНЕК МАЛДЫҢ КАДАРЧЫЗЫ

Малдың өзери, оон продуктулуунуң бедик болуру өзининң эки хайгаарап, ажаал чемгереринден чугула хамааржыр. «Россия» совхозтуң малчыны К. Б. Үүремчи ол ажылында ам он чыл ашкан. Бо аразында ол чеже аныяк малды немей өстүрбээн дээр, күрүнеге эзт болгаш сүт белеткээринге оон биче эвес улуг-хуузу киргенин демделээри база чептуг.

СЭКП Таңды райкомунуң кежигүнү, совхозтуң Каскал салбырында алдарлыг малчын Клавдия Будекеевна өрткен чылын болунда бижыглаан 96 инээнден 91 бызааны өстүрүп дорукгурган, бызаа бүрүзү хонукта 700 грамм деңзини немеп турган. Эзт угланыышкынныг бода мал ажаакчызы эш Үүремчиниң ак сеткилдиг күшажылы мурнуку чылдарда шак ынчаар улажып келген.

Бо чылын оон бөлүүнде база-ла 96 инек бар, эки ажаап чемгерип турарындан оларның күжү семис чыл ашкан. Совет эрге-чагырганың бежен чыл байырлалынга уткуштур малчын чаңгыс бызаа-даа хоратпазын, бедик немелде деңзилиг азырап өстүрерин хүлээнген.

Малчынның сөзү амгы ажыл-херек кырында чедиишкиннинг боттанып турар. Майның эгезинге чедир төрээн 48 инектиң бирээзи ийистээнинден 49 бызаа алдынган, бода малга ийистээшкин ховар болгулаар. Клавдия Будекеевна Үүремчиниң бөлүк инектериниң кезии моон соңгаар оолдаар, чаңгыс-даа бызаа хоратпазынга малчын бүзүрелдиг.

К. КАНЧЫЫР-ООЛ.

Хана парлалгазы

Партия организациялары боттарының чон ортузунга чорудар хей талалыг ажылынга хана парлалгазын база калбаа-биле ажыглап турар. Таңды районда көдээ ажыл-агый дуржулга станциязының партия организациязы ында үнүп турар «Күш-ажыл» деп хана солунунуң ролюн кедүрген. Ону коммунист Елена Половинко редакторлап турар. Көдээ ажыл-агыйның ишчилериниң ол хана солунунуң бижикчилери хей. Ажылчыннар боттарының ажылының дуржулгазын, бодалдарын ол солунну дамчыштыр солчуп турарлар.

Хана солунга ажыл-агыйның янзы-бүрү адырларынга хамаарышкан хей-хей айтырыгларны калбаа-биле чырыдып келген. Ынчангаш ону үндүрер хуусаа чедип келгенде, редактор материал дилеп олурбас, ажылчын бүрүзү-ле болунуң бодадын илередип чүве бижиринге белен.

Партия комитеди (секретары эш Петенев) хана солунунуң ажылын партия организациязының салган сорулгазын күүседиринче углап, ону удуртпушаан, солунну коллективтиг организатор болгаш агитатор кылдыр долузу-биле ажыглап турар. Коллективтиң хана солуну фермаларда, цехтерде, бригадаларда чамдык четпестерни чогуур үезинде шүүмүүлевишаан, боттарынга алган социалистиг хүлээлгелерин чедиишкиннинг күүседип турар ажыл-ишчилерге, бригадаларга байыр чедирип келген. Оон часкы тарылга үезинде үнген бир дугаарының «Коммунистер бүгү херектерге харыысалгалыг» деп мурнуку үүлүнде бүдүрүлгениң мурнакчылары коммунистер дугайында чугаалап турар. Коммунист Иван Петрович Оглезиев бодунуң тракторуң часкы тарылгага бир дугаарында белеткээн.

Ынчаарга беш дугаар трактор-хову бригадазының механизатору коммунист Александр Павлович Семенов коммунистиг күш-ажыл дээш чарышка киришкеш, ховуга база-ла хамыкты мурнай ажылдап эгелээн, а оон үлегерин бүдүн бригада эдерген. Эш Семенов улусчу контроль комитединге дузалаар бөлүктүң даргазында ажылдавышаан, партийжи даалгаларны идепкейлиг күүседип келген. Партия комитениң кежигүнү, дуржулга станциязының хей кадарчызы Оюн Кашпык-Караны үлегерлиг ажылы дээш, хүндүлелдиң стендизинде киирген. Ол бүгүнүн дугайын хана парлалгазы калбаа-биле чырыдып келген.

Часкы хову ажылдары калбарган амгы бо үеде агитхуудустар бригадалар төптеринде үзүк чок үнүп турар апарган. Социалистиг чарыштың канчаар чоруп турарын, күш-ажылдың мурнакчы чаа аргаларының дугайын, мурнакчыларның дуржулгазын ында чырыдып турар. Күш-ажылдың сагыла-чурумун үрээрлерни, үрей кылырларны, чалгааларны илереткен шүүмүүлелдиг агитхуудустар ажыл-ишчилериниң кичээнгейин хаара тудуп, четпестерни дарый чайладырынче оларны кыйгырып келген. Шүүмүүлелдиг материалдарны чамдыкта шулуктээн-даа турар-ла.

«Межегей» совхозтуң хана парлалгазы часкы тарылга үезинде элээн идепкейжээн. Бирги кварталдың түннелинде бирги черни эзлээн Успенка сүт-бараан фермазынга шилчиир вымпелди тывыскан. Ол ферманың саанчылары бир инекке онаштыр 627 кг сүттү сагганнар. Ол дугайын агитхуудуска чырыткан, а оон сөөлүнде он хонуктун түннелин база үргүлчү бижип турар апарган. Агитхуудустар хову турлагларында база үнүп турар. Алды дугаар трактор-хову бригадазының механизаторлары Май байырлалының бүдүүзүнде, хову турлаанга 170 ыяшты олурткаш, девискээрин ногаанчытканнар. Ол чаагай херектиң дугайын өске бригадаларның агитхуудустарынга база делгеренгей бижээн.

С. ТУШКОВ.

Дуржулгалыг пропагандист

Аныяк коммунист Дүлүш Оолак Чөөн-Хемчик районда «Чыраа-Бажы» совхозтуң төп салбырында пропагандист. Марксизм-ленинизмниң үндезиннерин өөренир школада ол башкылап турар. Кичээлдерге өөренип турар тема бүрүзүн ол билдингир кылдыр тайылбырлавышаан, көргүзүг материалдарын база ажыглап турар. Пропагандист боду «Экономическая газета», «Политическое самообразование», «Коммунист» дээш, өске-даа солуннар, журналдардан консультацияларны болгаш пропагандистерге дузаламчыны номчуп ап, оларны ажылынга ажыглап келген.

Бир теманы программа өзүгаар өөреткеш, дараазында кичээлге дыннакчылар-биле беседа кылыры барык чаңчыл болу берген. Өөредилге чылы ам каш хонуктан доостур. Ынчангаш өөренип өрткенин катаптаарынче улуг кичээнгейни салырын дыннакчыларга ол катап-катап сүмелеп турар. Дыннакчыларның билии быжыг, чүге дээрге олар тема бүрүзүн хандыр өөренип алгаш, кичээлдерге үргүлчү харыылап турганнар. К. Мартан-оол, М. Ынаа, Г. Канчыыр-оол дээш өскелер-даа идепкейлиг дыннакчылар.

К. ЭКЕР-ООЛ.

Чурукта: Дүлүш Оолак.

«ШЫННЫҢ» МАТЕРИАЛДАРЫНЫҢ ИЗИ-БИЛЕ

«Кичээнгейни угландырар»

«Тыва» совхозтуң Хендергей салбырында күш-культура, спорт херекселдери чок турган ужурунда, ол талазы-биле ажыл чорбастаан турган. Оон бир чылдагааны күш-культураның, ДОСААФ-тың кудуку организацияларын тургуспаанында Талантылыг аныяктарны бот-тывынгыр уран чүүлге идепкейлиг кииришпирер талазы-биле партия эге организациязы, ажылчын комитеди хемчег албайн келген. Бо дугайында «Кичээнгейни угландырар» деп № 19 «Шында» парлаттынган шүүмүүлелдиг материал бадыткаттынган дээрзин совхозта партиом секретары Д. Куулар харыылаан.

Аныяктар, чон ортузунга спорт, күш-культура ажылын диргизер дугайында айтырыгны партиомнуң хуралынга чугаалашкан болгаш шиитпирни үндүрген. Күш-культура, бот-тывынгыр уран чүүл ажылдарын чон ортузунга чорутпааны дээш партия, комсомол эге организацияларының секретарьларын хемчег алган. Бот-тывынгыр уран чүүл белгүмүнүң ажылы чоруп турар, уран чүүлге талантылыглар чүгле бодунуң суурунга эвес, а харын кожазында колхоз, совхоз суурларынга концерттерни көргүзүп турар апарган.

1967 ч. Май 12.

ШЫН

2-ГИ АРЫН

Назылаза-даа ажыл-ишчи

Хоочун колхозчу Куулар Маңзыр-оол назылап кыраан, пенсияже үнзе-даа, күш-ажылдан шуут чарылбаан. Чөөн-Хемчик районнуң «Большевик» колхозтуң төп шаңынга ол чеди чыл дургузунда ажылдап келген. Ону колхозчулар хүндүлээр. Сезоннарда оон кылбас-ла ажылы чок.

Үрезинни арыглаар, тарылга шөлүнче чажыл тарыырыы-биле өөртүр болгаш бүжүт ажаалдазының үезинде тараанны үүдүрер, дужүрер, күрүнеге дужаар талазыбиле ажылды ол идепкейлиг кылып келген. Хоочун тараажы 1966 чылдың кыжынында тараа чиир боракөкпешти 3000 ажыгны, чайын 130 өргени өлүрген.

Тускай машина-биле ол тараанны хөйү-биле чарбалай тырттырып турар. Оон чуурган тараазы фермаларның коданнарның малын чемгеринге четчип турар. Куулар ол ажылдың хүн нормазын үргүлчү-ле 125 хуу күүседип келген.

Х. АРАКЧАА.

„Школа, башкы, хөй-ниити"

Чаа өөредилге чылынга

1967—68 өөредилге чылынга Бай-Тайга школаларынга, интернаттарынга, уруглар албан черлеринге 7195 кубометр одаар ыяш белеткээр планын 7938 кубометр кылдыр азы планны ук район 110 хуу күүсеткен. Одаар ыяш белеткелдеринге «Мурнакчы» колхоз (даргазы эш Кудурукпай, көдээ Совет даргазы эш Ойдуп), «Мөгөн-Бүрен» колхоз (даргазы эш Өтпек-оол), «Кара-Хөл» колхоз (даргазы эш Манзырыкчы) идепкейлиг, сагыш-човангыр ажылдаан. Одаар ыяш белеткелин Мөгөн-Бүренниң, Шуйда кадыкшылга, Шуйнуң ортумак, Кара-Хөлдүң школалары эки организастаан. Ам бо хүннерде одаар ыяштың сөөртүлгези эгелээн. Септелгеге хереглээр 40 муң туйбуну, 80 кубометр дилген ыяш материалдарын, 20 тонна чугайны школалар садып, сөөртүп эккеп алгылаан. Ук ажыл ам-даа үргүлчүлевишаан. Бо ажылдар Тээлинин, Бай-Талдың, Кызыл-Дагның школаларында эки чоруп турар.

Школалар девискээрлеринге 3260 ыышты олуртур, ол ышкаш чаагайжыдылга ажылдарының планнары, белеткелдери чоруп турар. Тээлинин, Бай-Талдың болгаш Кызыл-Дагның школаларының хөй чылдарда чаагайжыттынмаан девискээрлери ам чаагайжыттынар.

Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга тураскааткан, янзы-бүрү темаларга башкылар коллективтери 526 лекцияларны номчууру планнаттынган. Тээлинин, Мугур-Аксының, Шуйнуң башкылары ону эки күүседип турарлар. Бижик билбес, биче билир кижилерни чогуур билиглиг кылдыр өөредир ажыл база чоруп турар.

Ортумак болгаш сес чыл школаларынга физиканың, химияның база биологияның кабинеттерин эң чугула өөредилге херекселдери-биле бүрүн хандырарын планда көрген. Ам ол ажыл школаларда чоруп турар. Эрткен чылдарда өөредилге херекселдери садарынга берген хөрөнгини ажыл-агыйжы эвес, кайы хамаан чок улуг өртектиг үүлдер садар, а өөредилге үезинде «эң чугула приборлар бисте чок-тур» деп турган фактылар Тээли ортумак, Бай-Талдың болгаш Кара-Хөлдүң школаларынга турган, ам ону болдурбас.

1967—68 өөредилге чылында 5 ортумак, 5 сес чыл, 2 эге школаларга 3261 өөреникчилер, оон иштинде бирги класстарга 467 уруглар өөренири бүгү-ниитиниң ыяавыла өөренир Хөөйлузунга үндезилээш баштайгы даңзы ёзугаар тодараттынган. Чаа өөредилге чылынга бүгү-ниитиниң өөредилгезинин даңзызын шын кылыр, школа назылыг бүгү уругларны школаларга бүрүн хаара тудар хемчеглер алдынып турар. Бүгү-ниитиниң өөредилгезин Кызыл-Даг, Тээли ортумак, Кара-Хөл школалары күүсетпээн. Ында школа директорлары, Тээлиниң, Кызыл-Дагның, Кара-Хөлдүң көдээ Советтери бо талазы-биле багай ажылдаан. Кызыл-Дагда 6 өөреникчи школага хаара туттунмааны чоокта чаа хынаалдадан илерээн.

Тээли ортумак школазы 5 өөреникчини районоңуң чөпшээрели чокка кежээки школаже шилчиткени илерээн. Кара-Хөлдүң сес чыл школазында өөреникчилерниң билии программага дүүшпес, ол школадан хөй өөреникчилер ийи чылчылар болуп турары-биле улуг харлыглар болуп, школа дооспайн, казылып турар. Келир өөредилге чылында бо школаны эки белеткелдиг башкылар-биле хандырарын районо-даа, Чырыдыышкын министерствозу-даа кичээнгейге алыр ужурлуг.

Районнуң школаларында төрээн черин өөренир музейлер, ында күш-ажылдың болгаш дайынны алдарның булуннары база суурнуң, колхозтуң, школаның төөгүзүнүң булуннары тургустунган. Ленинчи класстар, өрээлдер школаларда тургустунган. Бо талазы-биле Шуйнуң, Мугур-Аксының ортумак, Кызыл-Дагның, Тээлиниң сес чыл школалары эки ажылдарны чоруткулаан. Шуй ортумак школазында төрээн черин өөренир музейде күш-ажылдың, дайынчы алдарның булуңу идея талазы-биле эки кылдынган. Ында Шуйнуң эки кижилериниң төөгүзү, чуруктары бар. Бо школа дайынчы алдарның, күш-ажылдың мурнакчы кижилери-биле ужуражыышкыннарны организастыг чорудуп турар.

Совет эрге-чагырганың 50 чылынга тураскааткан класстар аразының чарыжы солун чоруп турар. Оон түүнелин неделя санында үндүрүп турар. Тиилекчи класс дерип каастаан ленинчи класска өөренир эргени алыр. Совет патриотизмге өөреникчилерни кижизидер дээш школаның башкылар коллективи хөй ажылдаан. Бо школа юбилейге уткуштур хөйну кылып, белеткеп турар.

«Чаштанчыдан чалбыыш үнген», «Ленинчи сылдыстар, чырынар-ла» деп көрүлделерге пионерлер ортузунга солун ажылдар чоруп турар. Бо ажылды ВЛКСМ райкомунуң школа килдизи эки башкарып турар.

«Малчын» колхоз 320 олуттуг школаның тудуун организастыг чорудуп, юбилейлиг чылда ажыглалга киирер сорулганы салган. «Кара-Хөл» колхоз 50 олуттуг интернат столовазының тудуун бодунуң күселибиле кылып, ам доозар четкен. «Тээли» совхоз Кызыл-Дагда уруглар садының тудуун организастыг чорудуп, доозар чоокшулаан.

Ындыг болза-даа юбилейлиг чылда школалар ажылында четпестер амдаа бар. Мөгөн-Бүрен школазының алгыдыышкынын, Кызыл-Даг интернадының тудуун хамаарышкан ажыл-агыйлар саладып турар. Юбилейлиг чылда ажыл-хереги уламна организастыг чорудары негеттинип турар.

Б. ШАКТАР-ООЛ.

ЧАЙ КЕЛГЕН

Уругларның дыштанылгазы

Уругларның чайгы дыштанылгазының дугайында чер болганда чугаалажып турар. Оон дугайында бүгүэвилел семинары «Артекке» эрткен. Анаа уругларның чайгы дыштанылгазының талазы-биле дуржулга солчулгазы болган. ВЛКСМ ТК-ның ийиги Пленумунуң шиитпирлеринге хамаарыштыр пионерлерниң болгаш школачыларның ортузунга кижизидилге ажылын профэвилел, комсомол болгаш улус өөредилге органнары чайгы үеде канчаар организастап болурун семинарның киржикчилери танышкан бис.

Профэвилел, комсомол, улус өөредилге, кадык камгалал организациялары спорт шиитилелдери-биле кады уругларның чайгы дыштанылгазынга баш бурунгаар белеткенген болур. Чүнүң-даа мурнунда уруглар-биле ажылдаар кижилерни шилип алыры чугула. Кадыкшылга болгаш пионер лагерьлеринге ажылдаар вожатыйларның, кижизидикчилерниң, белгүмнер удуртукчуларының курстарын организастаары чугула деп көрген. Кызылдың башкы институдунуң студентилериниң болгаш башкы училищениң сургуулдарындан пионер лагерьлеринге ажылдаарларның үш хонук семинары чоокта чаа эрткен. Пионерлер-биле ажылдаарынга ажыктыг солун үүлдерни семинарның киржикчилери билип алганнар.

Уругларның дыштанылгазын шын организастаарынга пионер лагерьлериниң материалдыг баазазы ужурдузалыг. Төлевилел ёзугаар кылдынган спорт шөлдери, бассейннер, чайганып ойнаар черлер лагерь бүрүзүнге турар ужурлуг. Спорт, туризм, күш-ажыл уругларның чайгы дыштанылгазынга кол черни эзлээр апаар. Бо бүгү айтырыгларны таарымчалыг шиитпирлээнде, бистиң уругларывыс хөглүг, солун дыштанып болур.

Келир чылга уругларның чайгы дыштанылгазын ол чайның төнчүзүнде-ле чугаалажып турар дээрзин Украинаның төлөзүн семинарга чугаалаан. Чай дургузунда кылган ажылдың түүнелин тускай конференцияга чугаалажып турар. Украинаның чайгы кадыкшылга лагерьлеринге чыл дургузунда 600 муң уругаар дыштанып турар. 1967 чылда 1 миллион хире кижини лагерьлерге дыштандырар деп шиитпирлээн. Хөөрай лагерьлеринге дыштаныр уруглар эртенги, кежээки чемни бажыңынга чемненир. Ол арганы ажыглап турган, лагерьлерге дыштаныр уруглардың санын көвүдеирин Украинада шиитпирлээни ол. Көдээ черлерде турар лагерьде уруглардың чемненилгезин уруглар садтарынга чорудуп турар.

Школаның өөредилге-кижизидилгелиг ажылының түүнелин чүгле эки өөреникчилерниң саны-биле эвес, харын чай дургузунда чеже өөреникчини пионер лагеринге хаара тутканындан база барымдаалар болза эки деп солун саналды Кабардин-Балкар АССР-ниң Нальчик хөөрайда школа директору киирген. Горький хөөрайда школа бүрүзү эки дериттинген спорт шөлдүг. Ынчангаш чайгы дыштанылга үезинде олар база уругларга ажыктыг боор турарын Горький хөөрайдан келген төлөө чугаалаан.

ВЛКСМ-ниң Тамбов обкомунуң секретары эш Зориананың санаалдаалы болза: области пионер организацияларының ажыл-ижи кыжын-даа, чайын-даа үзүк чок чоруп турар. Ылангыя чайгы үеде көдээ суурларга чурум үрээр уруглар хөй тургулаан. Пионер дружиназының штавы бүгү ажылларны удуртуп турар апарган. Области ниитизи-биле 500 хире штаб тургустунган. Ында уруглар спортчу маргылдаалар, янзы-бүрү оюнар эрттирип, колхозтарга база дузалажып турар. «Ажылчын болгаш көдээ суур бүрүзүнге горн, барабан үүү чаңгыланып турзун» деп солунну пионер дружиналарының штабтары үндүрүп келген.

Уругларның чайгы дыштанылгазын шын, таарымчалыг организастаарда чүү кылза чогуурун семинарның киржикчилери сүмелештивис. Бо талазы-биле улуг четпестер бистиң республикада база бар. Кол айтырыг чүл дизе, көдээ болгаш хөөрай школазы бүрүзүнге уругларның чайгы дыштанылгазын чөп организастаарының планын школалар директору кижи бүрүзү таарыштыр тургузарын чедип алыр ужурлуг. Башкыларның, вожатыйларның шөлээнин таарыштыр тургузары чугула. Пионер дружиналарының штабтары уруглар-биле ажылды үзүктел чок чорудар болгаш башкылар, вожатыйлар, күш-культура удуртукчулары оларны удуртканы турары чугула.

Хөөрайның-даа, көдээниң-даа пионер лагери спорт баазалыг болурун чедип алыр апаар. Школа бүрүзү баскетбол, хол бомбүү ойнаар шөлдерлиг, чайганып ойнаар черлиг, өөдөлө бөдүүн эштир бассейнниг болурун чедип алыр үе келген. Шериг-патриоттуг кижизидилге көскү черни эзлеп турар. Ынчангаш чайгы үеде туристиг походтар, Совет эрге-чагырганың алдарлыг юбилейинге тураскааткан дайынчы алдарның черлерби-биле походтарны чорудары солун.

А. АФАНАСЬЕВ.

Москваның «Кадыр болгаш маска» заводунда металлургтарның социалистиг чарыжы бо хүннерде улам калбарган. Олар юбилейлиг байырлалга уткуштур бедиткен хүлээлгелерни алганнар.

Бирги кварталда найысылалдың металлургчулары эң эки шынарлыг үүс-үүс тонна металлды пландан ажыр бергеннер.

ЧУРУКТА: бир дугаар цехте металлургтарның ажылдап турары.

В. Соболевтуң фотозу.
СЭТА-ның фотохрониказы.

Практика—билигниң үндезини

Тудугжулар белеткелиниң бедик деңнели бүдүрүлге практиказын шын тургусканындан онза хамаарылгалыг. Апрельдиң ийиги чартыындан эгелеп, Кызылда № 35 профессионал-техниктиг училищениң сургуулдары бүдүрүлге практиказын эгелээн. Кичээлдерге шиңгээдип алган билиин практикага ажыглаары-биле бирги курсчулар баштайгы шенелдени училищениң мастерскаязынга эрттирген. Ам ийиги кезээн тускай тудуг участоктарынга эрттирип турар. Сантехниктер бус-биле ажылдаар одалга системазын септээринге, чаа сантехмастерскаяны ажыглалга киирерлер.

Чазаныкчылар болүү база училищеде мастерская кылып, аңаа он бир станоктарны тургузарының белеткел ажылдарын чорудуп турар. Бо чылын училищени 86 шеверлекчилер, 24 киномеханиктер доозар. Шеверлекчилериң сөөлгү практиказы № 48 тудуг эргелелиниң участоктарында, 24-кү кварталда чоруп турар.

Группаларны удуртуп турар башкылар оларны аңгы-аңгы звеноларга үскеш, звено бүрүүнде тускай өрээлдерни быжыглаан. Ажылдың бүдүрүкчүлүүн хайгааравышаан, ону удуртуп, сургуулдарның чазыгларын дораан эдип турар. Чамдык дуржулга чок мастерлер чүгле оларның канчаар ажылдан турарын хынаары-биле кызыгаарлаттынып кааш, практикантыларга боттуг дуза чедирбес үүлдер бар. Оон түүнелинде ажылды үрей кылыр чуруктар мурнунда тургулаан.

Сөөлгү үеде сургуулдарның бүдүрүлге практиказынче кол кичээнгей салдынып турарындан байдал алаан экижээн. Мастер Н. Бубенниң группазы дөрт неделя дургузунда практикалаан соонда алаан каш кухняларны, 4 аал ишти чурттаар өрээлдерни штукатуралаан, оларның иштин будуп дозулаан. Практикалап турар шеверлекчилер бажыңның иштики шеверлээшкинин кылыр талазы-биле практиктиг билигни алган. Сургуулдар З. Кенден, Х. Храмова, С. Чанзан, Е. Рязанова, З. Хомушку, Н. Спирина олар хоочун ажылчыннарның кылыр ажылдарының хемчээли-биле дең хемчээлдиг ажылдарны кылып, хүн нормаазын үргүлчү ажыр күүседип келген. Олар дозулаар агрегаттың механизмнерин бүрүн шиңгээдип алган. Практикантыларның аразындан ажыл шагы үзер, чурум үрээр чуруктар болбайн турар. Харын ийиги курсчуларга тускай участоктарны тудуг организациялары аңгылап берип турар апарган.

Профессионал-техниктиг өөредилге системазының чаңчыл болган чурумун ёзугаар сургуулдарның бүдүрүлге практиказынче чугула кичээнгейни салбышаан, практиктиг өөредилгениң баазазы боттуг дузаны чедирер ужурлуг. Училищениң практиктиг өөредилге баазазы «Тыва тудуг» эргелелинге хамааржыр тудуг объектилери болур. Бо тудуг эргелелинге училище тускай билиглиг каадрларны чылдың-на белеткеп турар.

Ынчалза-даа практика үезинде сургуулдарны тудуг участоктарынга шын ажыглап, өөредип алырын эргелел чугулалап көрбейн турар. Чүгле түүнел чок аазаашкыннар-биле кызыгаарлаттынып турар. Ындыг чылдагаандан бирги курстуң практиказы (участок чок болганындан) үзүлген. 118 штукатур-малярларны практикага тургузар дээш училищениң дирекциязы каш катап дугуржуп келген-даа болза, түүнел чок болган. Ам ол дөрт болук өске бүдүрүлге черлериниде: республиканың «Сельхозтехника каттыжыышкынында» контора септелгезинде, чамдыктары № 3 автоажыл-агыйда гараж септелгезинде ажылдап турар. Тускай тудуг организацияларынга сургуулдар практиктиг мергежилди, күш-ажылчы дадыгыышкынны чедип алыр, ажылды коммунистиг ёзу-биле көөр чорукка кижизиттинер ужурлуг. Тудуг кылбас чамдык организациялар сургуулдарга өөредилге программазы-биле дүүшпес ажылдар кылдыртыр, кол үүүдү оюп эрте бээр таварылгалар бар. Ындыг практика ажык чок болгаш халас үе чарыгдаар.

Бир эвес «Тыва тудуг» эргелели бо айтырыгны доктаамал кичээнгейге ап турган болза ындыг четпестер турбас ийик. Сөөлгү чылдарда Кызылда тудуг ажылдары дыка калбарган. Ынчангаш тускай билиглиг тудугжулар хөй-биле негеттинип турар. Ам үеде училищениң ийиги курсчуларының хөй нуруузу ында ажылдап турар болгаш олар чогуур үлүг-хүүзүн киирер ужурлуг. № 48 тудуг эргелели бистиң училищениң бирги курсчуларын практикаладырындан ойталаан. Үчүле үстүү курстарның сургуулдары херек дээр хөөннер чамдык эштерде бар. Бо чорук практиктиг өөредилгениң программазын үзер чорукка чедирип турар.

Училище практиктиг өөредилгеже кирер мурнунда сургуулдар-биле тудугжу мергежилдің ужур-дузазының дугайында тематиктиг кежээни эрттирген. Анаа Тываның сураглыг тудугжулары-биле солун ужуражылгаларны кылган. Орта Тыва АССР-ниң Дээди Советиниң депутаты, алдарлыг тудугжу Семён Сандан, коммунистиг күш-ажыл бригадазының бригадири Салчак Чайдың, комсомолчу тудугжулар Ондар Хемер-оол, Виктор Маады, «Тыва тудуг» эргелелиниң комсомол комитединиң секретары Виктор Муравьёв, училищениң доозукчузу штукатуржу Валентина Кошкендей олар келгилээн. Ол ышкаш эки механизастаттынган тудуг участоктарынче коллективтиг экскурсияны организастаан. Архитектура, тудуг дугайында лекцияларны, беседаларны чоруткан.

Практиканы бүдүрүлгелеринин боттарынга эрттирип, аныяк тудугжуларга быжыг билиглиг бээри бистиң ниити сорулгавыс. Күрүне ужур-дузалыг бо чугула херекке бүгү тудуг организациялары үнелиг салыышкынын киирер ужурлуг.

Б. ОЮН,
№ 35 профтехучилищениң директорунуң оралакчызы.

Чемненилгени шын организастаар

Ниитиниң чемненилге черлерин улам ыңай хөгжүдер болгаш эжижидер талазы-биле хемчеглер дугайында СЭКП ТК-ның болгаш ССРЭниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалында школачыларны изиг чемненилге ой-маанда хандырарынче онза кичээнгейни угландырган. Бо чугула доктаалды амыдыралга боттандырар дээш чер-черде партия, совет, профэвилел организациялары, чырыдыышкын албан черлери эргежок чугула ажылдарны чорудуп турар. Шын чемненилге уругларның организминиң өзүп доругарынга, угаан-медерелиниң шын ажылдаарынга кончуг ажыктыг. Кичээл үезинде уругларның теманы шиңгээдип алырының шынары бедиир.

Үш-дөрт кичээл эткен соонда, өөреникчилериң кичээнгейи кудулап, шагырап эгелээрин башкылар билир болгай. Ынчангаш уругларның чемненилгезин, ылангыя бо шиитпирлиг улдун үезинде шын организастаары эргежок чугула.

Бо талазы-биле Бай-Тайга районуңуң Тээли сес чыл школазында байдалды көрээл. Эге класстың өөреникчилерин узун чапсарда изиг шай-биле хандырарын организастаан. Өөредилге чылының эгезинде школаның дирекция чери районнуң баштаар чери-биле дугурушкаш, буфетти тургускан. Чапсар үезинде уруглар оон кургаг чемни садып алыр аргалыг турган. Оон ажылын улам эжижидериниң улуу, харын районнуң даргазы эш Шойлаа бичии школага буфет тургусканының ажыы чок деп саналы, дүжүртүп каакан. Шынында школада 270 ажыг өөреникчи өөренип турар. Районнуң школаларының хөй кезиндe буфет чок. Чамдык школаларда бар-даа болза, аңаа изиг чемни, ногаа, сүт, далгандан кылган чемнерни сатпайн, үүгле конфета, пряник, печенье, тоорук садары-биле өйлежип турар.

Уругларның чемненилгезинче кичээнгей салырын негеп турда, Бай-Тайга районнуң баштаар черинин талазындан школа бүрүүнге буфет тургузарын бодавайн, харын ону кызырып турары таарышпас. Районнуң төвүнге хуралдар болганда 3—4 черге буфеттерни организастаан, янзы-бүрү аъш-чемни саткан турар. Ону кым-даа мактаар. А кажан школачылар маргылдаазы болу бергенде, чаңгыс-даа буфет чок болуру база хомуданчыг. Моон чижээнге часкы дыштанылга үезинде болуп эткен школачыларның район фестивалын киирип болур. Концерт көрүлдезинин үезинде сускун садар буфет тургузарын оргкомитет районнуң баштаар чери-биле дугурушкаш чадашкан.

Школа назылыг уругларны изиг чем-биле хандырарын экижидер айтырыгны кичээнгейге алыры чугула.

Б. БАГАЙ-ООЛ.

АМДАН ЭГЕЛЭЭР

Картофель, ногаа баазалары

Картофель болгаш ногаа аймаанның бүдүрериниң баазазын экижидер, оон чаа тудугларын калбартыр болгаш бар үүлдериниң септелгезин өйүнде кылыр, ону эки соодукчуларбиле болгаш өске-даа дериг-херекселдер-биле хандырар талазының айтырыы көдээ ажыл-агыйларга болгаш белеткел организацияларынга чугула үүл болур.

Ынчангаш 1967 чылдың чаа дүжүүнден продукцияны хүлээп ап, үрезинни уруп, хоорай чурттакчыларын эки шынарлыг продукция-биле хандырары республиканың белеткел организацияларының, колхозтарның болгаш совхозтарның мурнунда улуг сорулга болуп турар. Маңаа хамаарышкан бүдүрүлге баазаларның септелгезин баш бурунгаар шынарлыг кылып, чаа тудугларны ажыглалга киирер апаар.

Моон мурнунда картофель, ногаа аймаанның шыгжаг баазаларының септелгезинин шынарын куду деңнелге чорудуп келген чамдык белеткел организациялары тургулаан. Септелгениң чүгле дүрген доостурун бодааш, оон эчизин болавас чуруктар Барыын-Хемчиктин, Кызылдың садыг баазаларынга, Кызыл проснабтың белеткел организацияларынга турганын айтыр херек.

Республиканың чамдык колхозтарында болгаш совхозтарында үрезин шыгжаар складтары багай септеттингениниң шыгжаан үрезин ооп каарга, ону чазын узуткааш, чаа үрезинни улуг өртек-биле садып алыр ужурга база таваржып тургулаан. Чамдык ажыл-агыйларга ындыг үрезинниң шуут чок болуп турганы мурнуку чылдарның дуржулгазындан көзүлген. Бо чылын ындыг байдалдар база көстүп турар үүл бар.

Бистин республиканың белеткел организациялары Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюн төлептиг уткуур төлээде, картофель, ногаа аймаанның шыгжаг черлериниң септелгезин, тудуун майның эгезинден чорудуп эгелээр ужурлуг болгай, ол кайы-даа чылда чурум болган ниити негелдедир.

Ынчангаш, септелгени чорударда, эрги подвалдарга азы складтарга дараазында үүлдерни эде кылырының эргежок чугулазын практика көргүзүп турар. Чижээлээрге, картофель аймаан кышкы шыгжалдадан арыглаан соонда, оларның багай ириндi артынчылары шала адаанче киргилеп, складтарның булуннарынга чыткылап калыр үүл бар. Оонбиле кады даштыкы девискээрге төктүп калганнары ирип чылааш, картофельдің хөй янзы аарыгларының тарадыкчылары болу бээр. Хамыктың мурнунда складтың иштиндеи база даштыкы девискээриндеи ол бүгүнү арыглап аштааш, оларны 4 хуулуг хлорофин-биле холааш, ырадыр тускай онгарга төгер. Часкы септелгени харын оон эгелээр. Бистин чамдык белеткел контораларывыс бо ажылды кылбас, эрги бокту куске чедир чыттырар чуруктар хөй.

Оон соонда складтарның шалаларын, ыяш хааржактарны, доскаарларны, доскаларны, картофель урар аңгы-аңгы өрээлдер иштин болгаш ханаларны формалин холуктуг суг-биле чаштырар херекселдің азы шөтканың болгаш тускай ширбиилдин дузазы-биле дезинфексилээр. Ону ынчаар кылган соонда, курагдыр болгаш ол-ла сорулга-биле болдунар үүлдерни даштыгаа чыыр.

Складтарның шалаларында хажый берген черлерни, дээвиирде, ханаларда ойбактарны тускай хамаарышкан материалдар-биле дуглаар. Чамдык таварылгаларда мындыг үүрмек болгу дег үүлдерни херекке албайн баар чуруктар кадагалаан продуктуларның шынарын кудуладырынга чедирип турар.

Картофель болгаш ногаа шыгжаар подвалдарның септелгезин кылырын база тудугларын чорударын чаңгыс аай төлевилел ёзугаар азы ССРЭнин Министрлер Чөвүлелинин садыг талазы-биле күрүне комитединин 1965 чылдың август 23-теги № 97 саавырын барымдаалап чорударын сүмелеп турар.

Ногаа шыгжаар складтарның полкаларын азы чадыгларын (стеллаждарын) эң үстүкүү склад дээвиириндеи 80 см куду, адакызы — шаладан 40 см бедик турар кылдыр, ярустарның аразын бир метрден куду эвес кылыр, бир эвес капуста шыгжамырынга белеткээн болза, 80 сантиметрден кудулатпас. Демги полкаларны азы чадыгларны 1,5 метрден калбак эвес кылыр, оларны төп кудумчуунуң ийи чартыынга тургузар.

Ногаа аймаан дүжүреринге, чүдүреринге болгаш хол тергези-биле дажыглап алырынга, хол-биле өске-даа ажылдарны чорударынга чадыгларның аразын бир чартык метр кылыр кылыры чугула. Складтың кубатуразын шын ажыглаары-биле, ногаа аймаан түр кала шыгжаарынга артык, чазып, эптеп турар чадыгларны азы полкаларны база кылган турар.

Картофель шыгжаар складтарның иштинге аңгы-аңгы өрээлдерни кылыр, оларның хана-биле аразын, картофельдің сооктан дона бээрин болдурбас дээш, 10—15 см кылыр. Ол өрээлдернин ханаларын чинге манзалар-биле өрээлдээр болгаш оларның аразын агаар эртип турары-биле 3 см хостуг кылыр. А өрээлдерниң аразын агаарның арыглаашкынынга 2—3 см хос кылдыр тудар. Картофель урар өрээлдин бедии 2—3 метр болур, ол ышкаш аңаа урган картофельдин алекке үрелип баксыраарын болдурбазы-биле оларның иштинге складтың кол шаладының кырынга тускай решёткаларлыг (хана-карактарлыг) шаланы 10—20 см бедик кылдыр кылыры чугула. Чүге дээрге кол шаланың кырынга урган картофель дүрген ириичел болгаш үнүүчел болур, а решёткалыг шалага урган картофель ур үеде ириве болгаш үнмес, эки ажлаттынар.

Картофель шыгжаар подвалдарның азы складтарның коридорув (кудумчузун) автомашина чүгүн чүдүреринге, дүжүреринге хостуг кылдыр 3 метр делгем кылыры аптиг. Складтарның азы подвалдарның бичиидаа, улуг-даа септелгезин дооскан соонда, оларның иштинде өл-шыгын үнүрер талазы-биле агаарладырын уттуп болбас база чугайлаар.

Чугайлаарының мурнунда складтың иштин дезинфексилээр, ону кылырда, формалин эзилдириглиг сугбиле тускай херекселдің дуазазы-биле чорудар. Оон ынай, күгүрзүг газбиле ыштап дезинфексилээр, ону чорударда, соңгаларны, ажиктерни агаар кирбес кылдыр дуглаар болгаш өске-даа ойбактарны шуптузун дуглаар.

Складтарга болгаш подвалдарга агаар солукчулары—үндүр болгаш киир тыртып турар хоолайларны тургузар. Электри күжү-биле ажылдаар агаар үрүкчүзүн тургузары албан. Олар болза продукцияның шыгжамыр үезинде температуразын таарыштырып турар.

Бо үстүнде айыттынган үүлдерни шыңгыы барымдаалап тургаш, картофель, ногаа складтарының септелгезин база тудуун чорудар ужурлуг.

М. БАДЫ-НАЗЫН,
көдээ ажыл-агый продуктуларының шыпар талазы-биле күрүне инспекциязының улуг инспектору.

СААЛДА ЧҮГЕ КУДУЛААНЫЛ?

Каа-Хем районнуң «Октябрь 14. чылы» колхозунуң Мерген сүт-бараан фермазы районда эки механизастаттынган фермаларның бирээзи. Оон механизастаашкының, ажылын чурумчуканын, ылангыя зоотехниктиг учётту эжижиткенин моон мурнунда солун парлалгага бижип турган. Ында аныяктар колдап ажыллап турар. 1966 чылда аныяктарның коммунистиг күш-ажыл фермазы деп бедик атты чедип алган-даа.

Ам байдал кандыгыл? Бо чылын инек бүрүзүнден 1300 литр сүт саар дээн, а инектерниң семис чаагайын көөрге, чылда саалда 2000 литрден-даа кудулавас ышкаш болаттынар. Бо чылын сүт саалдазы кудулап турар. Хамык ужур күш-ажылдың сагылга-чуруму кудулап, арагалаар чорукче хандып турарында. Кажан арагалаашкын соонда бирле кижиниң карааның адаа көк, азы арны шыйбактыг апаар. Саалда үезинде безин саанчылар аразында олбо дижи бээр.

Эң кежээлеп турар кижи саанчы Козырева апарган. Ол өскелер-биле көрүшпес болгаш бодунуң уругларынын алазын безин «чагырар» апарган.

Кажан шалың алган соонда-ла сүт саалдазы кудулай бээр. Ол дээрге демги «кылаң-каралай» бергенинин ужуу-ла болгай.

Бо дугайын хурал-суглаага чугаалажып, «Крокодилге» болгаш «Комсомолчу прожекторга» шүүмчүлеп турза-даа, өскерилге чок боор турар. Эш-хүүзүнүн суду ажылдавастаан. Сарыг-Сеп суур Советтиниң талазындан болдунуң хамаарылгазында бо ферманың ажылынче база сагыш салбайн турар. Чамдык ала-иелер уругларының өөредилгезинче база сагыш салбае. Чижээ, 1966—1967 өөредилге чылында фермада Литовченконуң ийи оглу. Лапшинаның база ийи оглу кала-даа өөренмейн, ат ажлакчызының бажыңында ажылчыннар-биле кады кээшпе ораап, бурулалып кыштааннар.

Колхозтуң баштаар чери болгаш хөй-ниитиниң организациялары Мерген фермазында байдалды дарый эдер хемчегни албас болза, сагылга-чурум улам дорайтап, сүт саалдазы кудулаар апаар. Хамыктың мурнунда арагалаар чорук-биле демиселди чорудуп, кижизидилгелиг ажылды күштелдирзе чогуур.

Ю. ОНДАР.

ЧОННУ СОНУУРГАТКАН

Совет Тываның аар үлетпүрүнүң баштайгызының төвү—Ак-Довурак хоорайның улуг, биче чурттакчылары «Куш-ажылга алдарның тугунуң» чанында чыглы хонуп келген.

Тиилелге хүнүнге тураскааткан мотоциклдиг маннадыышкынның киржикчилери аңаа кээп чыскаалыпкан. Оларның удуртукчузу В. Рожкеев ВЛКСМ-ниң Ак-Довурак хоорай комитединиң секретары В. Семеновка мотоциклчилерниң чедип келгениниң дугайында рапортту берген. Байырлал шинчилиг кеттинген пионерлер оларга школачы байыр чедирип, белеткеп алганы дирит чечектерни эккеп тудусединнар.

Чурттун улуг байырлалдарынын хүнүнге таварыштыр «Тыва даг-дүгү» комбинаттын ажыл-ишчилери юбилейлиг чылдың баштайгы дөрт айларында 5798 тонна даг-дүгүн арыглаанын болгаш өске-даа чедиишкиннериниң дугайын комсомол ажылдакчылары М. Ока, В. Семенов олар чүве чугаалап, байыр чедиргеннер.

Хоорай чанында спорт шөлүн долгандыр чоп чыылган. Мотоциклчилер трамплинчеште ажыр халдып, оргеннер аразы-биле эртип, янзы-бүрү оюнар көргүзерге чыылган чоп ажок сонуургаан. Оюнар аразында эрес, дидимнер ылереп, көрүкчүлерниң макталын ийиги разрядчы Николай Борисов, үшкү разрядчылар Юрий Некрасов, Александр Скаков, Олег Иванов олар чедип алган.

Улуг-Хемниң, Чоон-Хемчиктиң, Барыын-Хемчиктиң төптеринге чопнуң хүлээп алышкыны-даа, ойнаанында эки эрткилээн. Ылангыя Чадаанага мотоциклчилерни чылыы-биле уткуп, райкүүскомнуң даргазының оралакчызы М. Данилов Тиилелге хүнүн таварыштыр байыр чедирип, хүндүлел бижиктерни тывыскылаан.

О. ОХЕМЧИК.

1967 ч. май 12.
ШЫН
3-кү АРЫН

ДАШТЫҢКЫЛДА

ВДР-ниң найысылалын шаннаан

ХАНОЙ. (СЭТА). Америк ужар чүүлдүң агаардан халдаашкыныларын ойтур шаварынга маадырлыг чоруу болгаш дайынчы мергежили дээш Ханойну «Хамаарышпас чоруктуң» бирги чергелиниң ордени-биле ВДР-ниң президентизи Хо Ши Минниң чарлыын ёзугаар шаннаан.

Найысылалга орденни тыпсырының байырлалы болган. Аңаа найысылалдың шериниң болгаш чонунуң хөй санныг төлөлекчилери киришкен. ВДР-ниң премьер-министриниң оралакчызы болгаш камгалал министри Во Нгуен Зиап ВДР-ниң чазааның даасканын ёзугаар орденни Ханойнуң административ-итвитиг комитединге дамчыдып берген. Шаннаалды тыпсын тура ооң демдеглээни болза, апрель 25-тен май 5-ке чедир 10 хонуктуң дургузунда вьетнам найысылалдың камгалакчылары 18 америк самолётту аңдара аткан.

ВДР-ниң Кол командылалының штабы армияга болгаш найысылалдың чонунга байырлыг чагааны чоруткан. 1967 чылдың май 5-те америк дэрбечилериниң күштүг халдаашкынын ойтур шаварынга зенит-ракета кезектериниң болгаш хыдыкчы ужар чүүлдүң шылгарангай кады хөделгенин ол чагаада айтып турар.

Мурнуу Вьетнамның Хосталгазының национал фронтузунуң комитеди болгаш Сайгон-Зядинь—хосталга округтуң чепсектиг күштериниң штабы Ханойнуң чурттакчыларынга оларның чайыннанчак тилелгезин-биле холбаштыр байырлыг телеграмманы база чоруткан. Хосталга агентилелдиң дамчытканы ол телеграммада чугаалап турары болза: «Сайгонунуң ада-чурттчулары дайлының ижээнинде чурттавышаан, боттарының акы-дуңмаларының болгаш Ханойнуң эрес-маадырлыг чоруун доктаамал хайгаарап, мурнуу чүктүң хосталгазының болгаш соңгу үүктү камгалаарының херээнге боттарының салыышкының кинрери-биле Сайгонну хостаар дээш могаг чок демиселди чорудуп турар. Сайгонну чону сырый каттыжын база демиселди бүгү талазы-биле күштелдиргеш, нацияның дааскан алдарлыг болгаш төөгүлүг хүлээлгени туюлунга чедир күүседиринге бүрүн шийтпирлиг».

Дайынга удур чыскаал

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Дайынга удур чыскаал АКШ-тың шериг министерствозунуң девискээринче кирген улуг хаалганың чанынга болган. Вьетнамда чүдек-бужар, кижи көөр хөөн чок дайынга удурланыышкының медеглээр дээш 50 чыгам аныяк американнар Бостондан 45 хонук дургузунда Вашингтонга чадаг чедип келген.

Боранныг хүннер, ырак орук-суур, бергелер, истеп-сүрүүшкүннер болгаш тудуп хоругдаашкыннар чыскаал киржикчилерни ара доктаадып, оларның тура-соруун сып шыдаваан. АКШ-тың дайынзырак ажыл-чорудулгазы хайныгып үнүп турар Пентагон бажыңынга олар: «Бомбалаашкыннарны соксадыр», «Вьетнам — вьетнамнарның чери-дир», «Армияга албан эрттиреринден ойталап тур бис», «Өлүрүп кырар чоруктан ойталап тур бис» деп бижиглелдиг плакаттары-биле чедип келгеннер.

Дайынга удур хуудустарны Пентагонуң коридорларынга чыскаалчылар үлеп турган, ынчалза-даа шериг кижилер оларны холга алырындан ойталаан. Пентагонуң офицерлери болгаш генераллары мырыңай өске үүлдүң дугайын бодап турар болгаш ол хуудустарны албаан деп чүве билдингир.

Пентагонну долгандыр бүзээлеп чыскаалыр чорукту май 17-те чедир үргүлчүлээр апаарын походтуң киржикчилери чарлаан. Бостондан Вашингтон чедир бүгү орукту дургаар америк улус биске улуг деткимчени көргүзүп келген, ол чорук дайынга болгаш милитаризмге удур демиселче бистерин улам сорук кинрген деп олар медеглээн.

Грециядa эргилдени улустар буруу шаап турар

АНГЛИЯ

Суссекс графствозунда Истборнда административ-техниктиг ажылдакчылар каттыжыышкынының чыл бүрү болур конференциязының хүлээп алган резолюциязында бир өвес грек шериг чазак политика талазы-биле хоругдаттырганнарны хостаарындан ойталаар болза, Грециядан англи элчинни дедир кыйыртыр деп негелде кирген. Грециядa шериг эргилдезин буруу шапкан алаан хөй өске чазактарның үлегерин салгаарынче англи чазакты конференцияның киржикчилери кыйырган.

ФРАНЦИЯ

Соңгу Атлантика блогунуң чурттарының камгалал министрлериниң хуралдап турганы НАТО ордузунга Франциянның хөй-ниитизиниң, профэвилелдериниң болгаш политиктиг партияларының төлөлекчилери Грециядa дерзиилээшкиннерге удурланыышкын бижиин грек делегатка тыпсып бээр дээш чеде бергеннер. НАТО бажыңының баарынга 30 ажыг делегациялар чораан.

ВЕНГРИЯ

Венгр чогаалчылар эвилели Будапештиде грек элчин черинче телеграмма чоруткаш, политика талазы-биле хоругдаттырганнарны доп-дораан хостаарын болгаш депшилгелиг ажылдакчыларга удур дерзии үүлгедиглерни соксадырын негээн.

ШВЕЙЦАРИЯ

Швейцар парламентинин он бир депутады амгы грек чазактың баштыны Коллиаска телеграмма чоруткан. Юра ортулукта албадал лагеринче киир октаттырган. ЭДА партиянын парламент бөлүүнүн удуртукчузу Илиас Илиунуң кадыныны байдалын дугайты ханы дүвүрээзинин олар илергейлээн. Грециядa чоокта чаагы шериг эргилдезиниң түүнелинде кара бажыңнаткан бүгүде политиктиг ажылдакчыларны хостаарын парламентарийлер негээн.

ИТАЛИЯ

Чөнүн демократтыг эргелерин Грециядa дора көрүп турар-дыр. Ында араатанзыг үүлгедиглер кижиниң телептиг чоруунга чөнгээ-дир деп, итали сенатор Ферруччо Парри медеглээн. Италияның чөн үзелдиг партияларындан болгаш бөлүктериндеп парламентарийлериниң организастааны грек улус-биле эп-сеткил каттыштырылгазының митингизинге ол сенатор чүве чугаалаан.

(СЭТА).

КЫДАТТА БОЛУУШКУННАР

Кыдаттың Коммунистиг партиязының ТК-ның «Сычуань можу дугайында айтырыгны таарыштыр шиитпирлээр дугайында» май 7-де үндүрген шиитпирин хунвэйбиннериң «Дунфанхун бао» дээр солуну дыннадып турар.

ККП ТК-ның Политбюрозунуң кежигүнү Ли Цзи-цюаньны ККП ТК-ның Мурнуу-Барыын бюрозунуң бирги секретарының болгаш Чэнду шериг округунуң (Сычуань можу) бирги политкомиссарының албан-дужаалындан ол шиитпирни ёзугаар дужүрген. Шериг округунуң командылакчызын болгаш округтуң үшкү политкомиссарын база албан-дужаалдарындан дужүрген.

Кыдаттың мурнуу-барыын талазында, ылаңгыя Сычуань можуда «культура революциязының» талалакчыларының болгаш удурланыкчыларының аразында үскүлежиишкиннериң дугайын даштыны корреспондентилер болгаш хунвэйбинчи парлалга сөөлгү үүннериң дургузунда дыңнадып келген. Шеригниң чамдык кеши партия комитеттеринче халдаан хунвэйбиннерге болгаш цзаофаньчыларга удур демисежин турар дугайында медээлерни парлаан. Ол удурланыышкынны баштап турар кол кижи болза Ли Цзин-цзань дээрзин хунвэйбиннер боттарының парлап үндүрген чарлалдарынга айтып турар.

«Дунфанхун бао» солуннуң дыңнатканы-биле алырга, май 6-да Чэндуда № 132 заводка маоцзэдунчулар биле оларның удурланыкчыларының аразында бөө-чепсектиг болгаш хол гранатазын ажыглаан үскүлежиишкин база катап болган. 100 ажыг кижи балыглаттырган, бир хунвэйбин — Пекинниң геология институтунуң студентизи өлүткен дээрзин солун дыңнадып турар.

Кээ турар медээлерден ап көөрге, Кыдаттың өске-даа районнарында, ооң иштинде иштики Моолда, Мао Цзэ-дунуң талалакчылары биле удурланыкчыларының аразында чидиг үскүлежиишкиннер база болуп турар.

(СЭТА).

Өлүрүкчү

БОНН. (СЭТА). «Нойе Рейн-цайтунг» солуннуң дыңнатканы-биле алырга, төп телевидениениң редактору Эртель Роза Люксембургету өлүрген идегетти тывар аргалыг болган. Солун ол өлүрукчүнүң адын айытпайн турар. Ындыг болза-даа Эртельдиң медээзи-биле алырга, ам ол идегеттиң хары 72 болуп турар. Ол Барыын Германияда чурттавышаан. 1919 чылдың январьда ол идегет шериг-далай күштериниң лейтенантызы турган.

Солуннуң демдеглеп турарын ёзугаар алырга, Эртель Карл Либкнехт болгаш Роза Люксембург оларның дугайында документалдыг фильмни белеткеп, 1918—1919 чылдарның революциялыг болуушкуннарын көрген хөй кижилер-биле, ооң иштинде Роза Люксембургту өлүрген өлүрукчүнүң боду-биле ужиражып турган үезинде илередип алган.

1919 чылдың январьда хоругдаттырган Карл Либкнехти болгаш Роза Люксембургту Моабит кара бажыңынга сөөртүп эккел чорда, өлүрукчу Роза Люксембургту боолаан дээрзин Эртель айтып турар. Ол өлүрукчү рейхсверниң офицери капитан Пабстың чажыт дужаалын ёзугаар хөделип турган.

«Нойе Рейн-цайтунг» солуннуң бижээни-биле алырга, 1962 чылда Пабст Роза Люксембургту болгаш Карл Либкнехти өлүрер дугайында чажыт дужаалды берген мен деп билинген.

КАРЛОВЫ ВАРЫГА КОНФЕРЕНЦИЯ

Европаның коммунистиг болгаш ажылчын партиядарының Чехословакияда Карловы Варыга чоокта чаа болуп эрткен конференциязының түүнелдерин делегейниң хөй-ниитизи болгаш парлалгазы хайныышкынныг чугаалажып көөрүн үргүлчүлевишаан. Ниитиниң бодалы-биле алырга, ол конференция 1967 чылдың политиктиг эн чугула болуушкуну болуп турар.

Конференция Европага тайбыңны болгаш айыл чок чорукту хандырары-биле холбашкан делегеңгей айтырыгларны чугаалажып көрген. Конференцияның киржикчилери кыйгырыгны чангыс эп-сеткил-биле хүлээп алган болгаш Вьетнамда америк империализмниң агрессчи дайынын килеңнээшкин-биле буруу шаап, вьетнам улусту деткиири-биле антиимпериалистиг күштериниң каттыжарынче болгаш демиселди калбартырынче кыйырган.

Карловы Варыга болган конференцияның демдеглээни-биле алырга, Европага тайбыңны болгаш айыл чок чорукту хандырары бүгү делегейде тайбыңның салым-чолунга шиитпирлиг ужурдузалыг болуп турар. Европа бистиң вектиң бирги чартымында делегейниң ийи дайынзарының одаа болган болгаш ооң өртү бүгү-чер бөмбүрээн хаара туткан болгай. Ам Европа база-ла дувурээзиниг район болуп артпышаан. Европада тайбыңга хамыктың мурнунда Каттышкан Штаттарның болгаш ГФР-ниң милитаристчи эвилели кыжанып турар. Ол болза бүгү делегейде агрессиянның болгаш реакцияның кол күжү. Чогум-на харын бо ийи күүнелер социалистиг күүнелерге удур угланган шериг эвилели — НАТО-да кол рольду ойнап турар. АКШ-тың дуааламчызы-биле ГФР ам Барыын Европада тергиндекчи байдалды эжелеп алырын, ядролуг чепсекти холга кинрерин болгаш Герман Демократтыг Республиканы чок кылын каарын ораладажып турар.

Ооң-биле кады Европада таарымчалыг улуг өскерилгелер болуп турар дээрзин Карловы Варыга конференцияның киржикчилери демдеглээн. Бир талазында социалистиг дем каттыштырылгазының быжыгары үргүлчүлеп турар, а өске талазында атлантика эвилелдиң кризизин хайгаарап көрүп турар бис.

Ол байдалдарда Карловы Варыга конференция янзы-бүрү ниитилел тургузуглуг күүнелериниң тайбың догуниаашкынынга үндезилээш, Европага коллективтиг айыл чок чоруктуң системазын тургузарының тодаргай программазын ажылдап кылган. Европада амгы кызыгаарларның, хамыктың мурнунда Польшаның болгаш ГДР-ниң кызыгаарларының бузулбазын хүлээп көөрүн ол программада киргеп. Ийи герман күүнелериниң — ГДР-ниң болгаш ГФР-ниң догуннап турарының фактызын хүлээп көөрүн, бүгү Германияны төлөлээр дээр негелделериндеп ГФР-ниң ойталаарын программа база көрүп турар. ГФР-ниң ядролуг чепсекти кандыг-даа хевир-биле холга кирин алырын болдурбас ужурлуг. Мюнхен дугуржулганы эң эгезинден тура күш чок деп саналаар ужурлуг. Ол дугуржулганы ёзугаар 1936 чылда Чехословакияны үсперлээн деп чүве билдингир болгай.

Европаның коммунистери ол программаны боттандырар талазы-биле тодаргай саналдарны кирген. Европаның күүнелериниң аразында харылзааларга күштү ажыглаарындан азы ону ажыглаар деп кыжанырындан ойталаар дугайында керээни чарар дээн санал ол саналдарның аразында чугула ужур-дузалыг болуп турар. Варшава Керээзи болгаш НАТО шериг организацияларын узуткаар дугайында (НАТО дугайында керээниң хуусаазы 1969 чылда доостур) Варшава Керээзиниң киржикчилери күүнелериниң саналын база Европага айыл чок чоруктуң болгаш тайбың кады ажылдажылганың айтырыгларының талазы-биле Европаның күүнелериниң конференциязын чыылдырар дугайында саналды конференцияның киржикчилери база деткээн. Европаның коммунистери ол программаны боттандырарына идепкейлиг киржиринче Европаның калбак ажылчы массаларын, профэвилелдерин, социал-демократтыг партияларын, аныяктарын, интеллигенциязын кыйырган.

Конференция Испанияда, Португалияда болгаш Грециядa реакциялыг болгаш фашисчи ёзу-чурумнарны шиитпирлиг буруу шапкан. Ажылдап эгелээниниң баштайгы хүнүнде-ле конференция тускай медеглелди хүлээп ап, Грециядa шериг эргилдезин килеңнээшкин-биле буруу шапкан болгаш ол чуртта фашисчи террорну соксадырын негээн.

Карловы Варыга конференция делегейниң коммунистиг шиитпирлиг чаңгыс эвин быжыглаарынга чугула салыышкынны база кылган. Бо конференция болза 1960 чылдың Чөвүлел хуралының соонда коммунистиг партияларның эң улуг делегей ужуражыышкыны болгаш Европаның социалистиг база капиталистиг чурттарының ол партияларның баштайгы кады чөвүлел хуралы болган. «Бодунуң өндүр чаагай тилелгезинин — Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 50 чыл оюн бо чылын демдеглээр бистиң шиитпирлиг күүлүг күш болу берген болгаш бүгү кижи төрелгетеннің хөгжүлдезинге шиитпирлиг салдарны чедирип турар» деп, конференцияның кол документизи — «Европага тайбың болгаш айыл чок чорук дээш» деп медеглелинде демдеглеп турар. Карловы Варыга төөгүлүг ужуражыышкынга киришкен бүгү 24 акы-дуңма партияларның төлөлери ол медеглеге ат салган.

Е. ЕГОРОВ,
(СЭТА).

ӨРТ АЙЫЫЛЫН БОЛДУРБАС

Өрт айыылын баш удур болдурбас дээш, бир эвес өрт өскүй берзе, ону дораан узуткаар сорулга-биле аңаа удур хемчеглерни хажык чокка боттандырарынче улуг кичээнгейни салып турар. Өрт айыылынга удур хемчеглериниң дугайында айтырыгны 1967 чылдың январь 17-де Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели чугаалашкан. Республикада бүгү-ле черлерге өртке удур хемчеглерни экижидер дугайында тодаргай доктаалды үндүргеп. Ол доктаалда республиканың хоорайларына, районнарына болгаш албан, бүдүрүлге, хөй-ниити черлеринге, совхозтарга, колхозтарга, садыг черлеринге, харылзаа, транспорт, хандырылга болгаш өске-даа черлерге ук хемчеглерни бир ай хуусаа иштинде экижидерин хамаарышкан черлериниң удуртукчуларынга дааскан. Ам час дүжүп, чылаан. Хоорайларда, суурларда, фермаларда, хову-турлагларда болгаш кыштагларда бок, өдек-көржен, оваалан -каан саваң, сиген болгаш өске-даа чүүлдер хүн чылыынга курааан, бичин-ле от дээр болза өртенип болур.

Арга-ыяш иштинге серемчилел чок болур болза, өрт болганчок-ла өөскүүр. Ындыг болганда часкы, чайгы болгаш күскү өртке айыылдыг үелерде өртке удур камгаланыр хемчеглерни сагыыры бүгү-ниитиниң болгаш тус-тус удуртукчуларның хүлээлгези болур. Мурнунда чылдарда Тыва республиканың девискээринге чазын, чайын, күзүн өрттер үнүп, күрүнеге, колхозтарга болгаш хамаатыларга улуг когаралдарны чедирип келген. Чижээ, 1966 чылдың апрель айда Кызыл чоогунга пионер лагериниң чанында ортулуктан кыпкан өрт пионер лагериниң херим кажаазын болгаш хрексел шыгжаар чер складының крышаазын узуткаан. 1966 чылдың чазынында болгаш күзүнүде Эрзин, Чөөн-Хемчик, Таңды районнарга болгулаан өрттерни бичин уруглар ойнап турган кыысын үндүргүлээн. «Сут-Хөл» совхозтуң Алдан-Маадыр салбырынын кыштаанга уруглар ойнап турган от салыпкан. Ооң уламындан ол кыштагның кажаазы болгаш аңаа турган хураганнар өртенген. Эрзин районга бир малчынның уруглары ээн өгге отбиле ойнап турган өгну өртедипкен. Мындыг янзылыг чижектерни амдаа уламчылап болур.

Бистиң республикага чамдык үелерде арга-ээимнерге хөй санныг өрттер болуп, ооң түүнелинде арга-ээимнериң хөй ыяжы болгаш хөй-хөй мал одарлары узуткаттынып турар. Ындыг өрттер 1966 чылда Бин-Хем, Өвүр болгаш Чөөн-Хемчик районнарынын девискээринге хөй болган. Ындыг турбуже, ыяш ажылагыйлары, ол ышкаш чер-чер Советтери, колхозтарының, совхозтарының удуртукчулары өрттү болдурбас болгаш ооң эгелеп үнүп турган үеанде ону дораан узуткаар талазы-биле чогуур хемчеглерни чедир чорутпайн турарын айтыр херек. Чазын, чайын болгаш күзүн хамаатылар, элээди уруглар, оолдар чер кезип походтар кылып, аңнап, балыктап, арга-арыг ишти кирип, каттап, мөөгүлеп турар. Ынчангаш бо үелерде өрт болдурбас дээш серемчилелди күштелдирери чугула. Одаг кылып, от кыысканда ону өөрүгеш, суг куткаш чоруурунга кижи бүрүзүнүң хүлээлгези болур. А таапкылаар улус хову-шөлдерге, арга иштинге болгаш кыва берги дег чүүлдер чанынга таапкы тырткаш, от шаккаш оларын ылап өөрүгеш, октаар херек.

Сөөлгү үеде республиканың ажылагый черлеринде болгаш албан организация, бүдүрүлге черлеринде өртке удур хейчеглер талазы-биле организастыг хемчеглер алдыныр турар болза-даа, чамдык хоорайларда болгаш районнарда, бүдүрүлгелерде ажыл-агый черлеринде улуг четпестер, харысалга чок чоруктар барын мыттавайн барып болбас.

Тывада комплексилиг экспедицияның начальнигы эш Корж, Өвүр районда «Кызыл тук» колхозтуң даргазы эш Седен, Өвүр райпозуның баштаар черинин даргазы эш Ховалыг, Каа-Хем районда «Бурунгаар» совхозтуң директору эш Малышев, Кызылда сүт заводунуң директору эш Головкин, зооветснабтың эргелекчизи эш Петров, эзт комбинадының директору эш Зубкова олар өртке удур хемчеглерни багай организастап, күүне болгаш колхоз-кооперативтив хөреңгизиниң камгалалынче кичээнгейни кошкак салып турар. Бо ажыл-агыйларның девискээрлери аштаттынмайн турар. Ында отка кыынгыр өрт айыылын болдуруштар чүүлдер девискээрлерде чыглы берген чыдар. Ол черлерде өрт өөрүгер дериг-херекселдер сандаргай байдалда турары болгаш электри шугумнары болгаш от салыр печкалар өртке удур чүрүм ёзугаар кылдынмааны хынаалдадан илерээн. Чамдык ажыл-агыйларның гаражтарында, мастерскааларында, электростанцияларда арыглаттынмайн турар берзин, үс, бок-күзүрүм дээн ышкаш чүүлдерден өрт үндуртүнүп болур. Бо талазы-биле байдалды эдеринге чер-чер Советтериниң күүскомнары шиитпирлиг рольду ойнап, сессияларга, күүскомнарның хуралдарына үстүнде айыткан Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын күүседир дээш өртке удур хемчеглерни чугаалажып, ынап-ла ону боттандырар дээш шиитпирлерни үндүрүп, тодаргай ажылды кылыры негеттинин турар. Ооң күүселдезинин хынаалдазын өртке удур органнарның ажылдакчылары болгаш ажыл-агый, бүдүрүлге черлеринде бүгү актив, чер-черде хөй-ниитиниң корум-чурум камгалалының ажылдакчылары хайгаарап хүлээлгелиг. Өрттен камгалалдың чурумнарын үрээр кижилер-биле демиселди өрт айыылын чайладыр хемчеглер талазы-биле чон ортузунга тайылбыр ажылын хайгаарал черлериниң ажылдакчылары четпес чорудуп келгенин база демдеглээр херек. Ол ышкаш колхозтарда, совхозтарда болгаш албан, бүдүрүлге черлеринде өрттен камгалалдың эки-тура дружиналарының болгаш өртке удур хынаалдаларже болгаш чон ортузунга тайылбырны чорударынче хаара тудар хүлээлгелиг.

Ындыг болганда Совет эрге-чагырганың 50 чыл оюнга чедишкининг ужуражыра, күүненин хөреңгизин, хамаатыларның хууда өөрүзүн өртке чидиртпес дээш демиселжири—бүгү-ниитиниң херээ болур.

С. КУУЛАР,
Тыва АССР-ниң Хөй-ниитиниң корум-чурум камгалал министерствозунуң улуг инспектору.

МӨҢГЕЗИ-БИЛЕ ШАҢНАТКАН

Республиканың боодалга талазы-биле бирги чери дээш маргылдаа Хербис-Даанда хаак баазазынга үш хүн үргүлчүлээн. Аңаа 9 команда киришкен.

Маргылдааның баштайгы хүнүнде 60 ок-биле биче калибрлиг боо-биле чыда 50 метрге боодалга чоруткан. «Динамо» спорт ниитилелиниң төлөзи Бабушкин биле Барыын-Хемчик районунуң адыгжысы Монгуш оларның аразында демисел дораанна чидиглеп, Монгуш 554 сан аткаш, Бабушкинден чүгле 7 сан ажа бергеш, бирги черни ол хүн чаалап алган. А үшкү черни Кызылда политехникумнуң төлөзи Иванов эллээн.

Херээженнериниң аразында Барыын-Хемчик райондан Татьяна Дыртык тергиндээн. «Динамо», «Урожай» ниитилелдерден Нижигородова биле Кузнецова ийи-үшкү черлерни дараалаштыр эллээннер.

Оолдарның аразында Кызылдың кодээ ажыл-агый техникумунуң суругуулу Колосницын шылгараан. Ол 511 санны аткан. Ийиги черни № 11 школаның өөренникчизи Федерченко, үшкүзүн политехникумнуң суругулу Димов алган. Маргылдааның баштайгы хүнүнде Барыын-Хемчик районнуң командазы 1545 санны ниитизи-биле аткаш, «Динамо» командазындан 15 сан ажа берген. А урожайжылар динамочуларга чүгле дөрт сан четпейн барган.

Чыда, олура, тура боолаар байдалга Каа-Хем районнуң төлөзи Иванов шыырак аткан. Ол 300 сандан 239 санны аткаш, бирги черни алган. Бо удаазында Монгуш чүгле үшкү черни эллээн. Херээженнерден бо-ла боодалгага Барыын-Хемчиктен Дыртык база-ла бирги черни кымга-даа алыспаан. Оолдардан политехникумнуң төлөзи Чмык тергиндээн.

Маргылдааның сөөлгү хүнүнде 30 ок-биле чыда боолаарынга динамочу Бабушкин биле Монгуш (Барыын-Хемчик) 283—283 сан аткан. Үшкү черни политехникумнуң төлөзи Иванов эллээн. Херээженнерден база-ла Дыртык тергиндеп, 274 санны аткан.

Үш хүн үргүлчүлээн демиселдиң сөөлүнде Барыын-Хемчик районнуң командазы типлеэн Барыын-Хемчик районнуң командазы. (Солагай талазындан) Успун Бадылаар-оол, Татьяна Дыртык, Монгуш Чес.

М. ЛОПАТИННИҢ фотозу.

ЧАҢЧЫЛ БОЛГАН ЭСТАФЕТА

«Тыванын аныяктары» солуннуң чыл бүрүде болуп турар чиик атлетикэ талазы-биле эстафетазы типлелге хүнүнге турасказаттынган.

Маргылдааның бирги эллчээнде сес чыл школаларының командалары чарыышкан. Аңаа баштайгы этапка 6 аныяк спортсменнериниң маңнажын үнүпкени-биле эстафетаның чидиг демисели ак көк ракетаны агаарже адын үндүрүпкени-биле эгелээн. Эстафетаның 12 дескининиң сөөлүнде № 8 школаның спортчу кызы халып келди. Ол типлекчи команданың составы Виктор Кушнарев, Таня Хабарова, Сергей Коротков, Люда Гончарова, Вася Юревич, Валерий Мордвинков, Люба Филимонова, Виктор Литвинов, Галя Колупаева, Виктор Никитин болгаш Надя Пронина олар 4200 метр дистанцияны 11 минута 54 секундада маңнашкан. Оларның сөөлүнден чүгле 4 секунда озалдап келген школа-интернаттың командазы ийиги черни эллээн.

Ортумак школаларның болгаш ортумак өөредилге черлериниң эстафетазының маргылдаазынга 25 команда киришкен. Аңаа «Тыванын аныяктары» солуннуң эстафетазының типлекчиэ № 11 школаның спортсменнери бо чыл-биле үш чыл улаштыртиплеп ап, кубокту шуут мөңгези-биле чаалап алган.

Ийиги черни политехникумнуң, үшкү черни кодээ ажыл-агый техникумунуң командалары эллегилээн.

Маргылдааның үш аңгы бөлүүнге типлекчилер болган командаларга «Тыванын аныяктары» солуннуң шилчиир кубоктарын болгаш бирги чергенин дипломнарын тус-тузунда тывыспышаан, а командаларын киржикчилериниң кижи бүрүзүн спорт ниитилелдериниң болгаш организацияларының республика Чөвүлелиниң мактал бижиктери-биле шаңнаан.

С. ОЮН.

Редактор К. К. КУДАЖИ.

КИНО

МАЙ 12-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Чаа Гуливер» 10.20, «Ынакшылдың байырлалдары» 12, 2, 4, 6, 8, 10 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: Каттырынчыг киноларның чыындызы 2.30, «Аңдарган кур чер» (2-ги сериялары) 4.30, «Чукотканың начальниги» 6.30, 8.30 шактарда.

ЧАЙГЫ КИНОТЕАТРГА: «Ынакшылдың ады-биле» (1-ги, 2-ги сериялары) 5.30, 8.30 шактарда.

«ЕНИСЕЙ»: «Тамы эринге ийи чылда» 11, 1.40, 3.30, 7.30, 9.20 шактарда.

«ВОСТОК»: «Кавказка туттурган уруг» 3, 5, 7, 9 шактарда.

Чөөн-Хемчик районунуң Тонаш Чингиновна Күжүгеттиң адынга бижээн № 269 кооперация биледин читкени-биле күш чок деп чарлап тур.

ХУНДУЛУГ ЭРГИМ НОМЧУКЧУ!

Чылдың ийиги чартыында

„ШЫН" СОЛУННУ

Чаныдып алырының, жуусаазын узадырын утпаңар. Чаныманы парламаның эки-турачы тарадыкчылары, харылзааның бүгү салбырлары, „Союзпечатьтың" агенстволары болгаш киоскилери хүлээп ап турар

ЧАРТЫК ЧЫЛДА СОЛУННУ ЧАГЫ-ДАРЫНЫҢ ӨРТЭЭ 3 РУБЛЬ.

редакцияның адрези:

Кызыл, Шетинкин—Кравченко кудумчузу, ажыг № 3. ТЕЛЕФОННАР: Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, 25-38, харысалгалыг секретарының 23-35, партийжи амыдырал киллизинин 23-54, агитация болгаш пропаганда киллизинин 37-13, кодээ ажыл-агый киллизинин 21-47, үлетпүр киллизинин 22-64, чагаа ажылчын болгаш кодээ корреспондентилер база совет тургузуг болгаш амыдырал киллистериниң 21-27, иштики информация киллизинин 20-60, бухгалтериянын 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн барганда 32-75 телефонче болгаар.

Солун неделяда алды катап үнер

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Парлалга эргелелиниң типографиязы. (Кызыл, Шетинкин—Кравченко кудумчузу, 1). ТС—00433.